

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Första Kammaren. N:o 39.

Torsdagen den 13 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen samt protokollet för den 5 dennes f. m.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Grefve *Sparre, Gustaf*, och Herr *Jansson* under 14 dagar från den 15 samt Grefve *Hamilton, Hugo*, Grefve *Beck-Friis* och Herr *Berg* under 14 dagar från den 17 dennes.

Anmälades och bordlades Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 10, i anledning af väckt motion om förändrade bestämmelser i afseende å taxeringen af försändelser af myntadt guld eller silfver, som genom Postverket befordras mellan inrikes orter.

Fortsattes öfverläggningen rörande 1:sta punkten samt första styck- *Landförsvars-*
ket i 2:dra punkten af Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2. *rets ordnande.*

Herr Mannerskantz: Det är en egen ödets lek, som föranleder mitt uppträdande vid detta tillfälle i den syftning, i hvilken jag kommer att yttra mig, ty för ett par år sedan, då denna fråga stod på början af den utveckling, som den numera erhållit, var jag en af dem inom denna Kammare, som yttrade icke blott den farhågan utan den öfvertygelsen, att svenska folket ännu icke skulle vara villigt att åtaga sig den allmänna värnpligtens börda i den utsträckning, att den kunde anses såsom ett tillfyllestgörande vilkor för att den andra delen af representationen, eller denna Kammare, och den andra statsmakten, eller regeringsmakten, skulle vara villig att med uppoffring af den gamla härorganisationen antaga ett förslag, bygd på den allmänna värnpligtens grund. Ehuru jag vid det tillfället uttalade tvifvel om möjligheten att på denna helt och hållet nya grund kunna uppföra ett fullt betryggande försvar, emedan jag trodde, att folket ännu icke var och på länge icke skulle blifva moget att underkasta

Landtförsva-
rets ordnande.
(Forts.)

sig de uppoffringar, som dertill erfordrades, står jag dock i denna stund i den ställning, att jag anser mig skyldig försvara ett förslag, bygd på den nya grunden och innefattande ett försök att om möjligt tillämpa den i afseende på landets försvar. Jag har blifvit föranledd ställa mig på denna ståndpunkt af det skäl, som jag tror skall allmänt erkännas vara giltigt, nemligen att ett betryggande af vårt lands försvar måste anses vara en så vigtig sak för vårt lands fortvaro såsom sjelfständig stat, att alla enskilda betänkligheter måste vika för nödvändigheten att förena sig om att söka skaffa en lösning af frågan om ordnandet af vårt försvar på det sätt, som har den bästa utsigten både att vinna framgång och att kunna komma till ett sådant beslut i denna fråga, som verkligen gör det till en möjlighet för oss att kunna förtrösta på vår förmåga att försvara oss. Sedan jag vid slutet af 1873 års riksdag här yttrade nyss anförda mening, har emellertid tillkommit det skäl för en annan åsigt af saken, att båda statsmakterna gemensamt hafva förkastat den väsendtligaste delen af den gamla grunden för vårt försvar, och när båda statsmakterna i sådant afseende uttalat sin mening och sagt, att den gamla grunden icke för-tjenade hvarken att bibehållas oförändrad eller att underkastas något försök till förbättring, så tror jag det vore fäfängt och oriktigt att längre söka försvara en motsatt åsigt, och då jag framför allt annat vill, att landet ej alltför länge skall vänta på att få sitt försvar på fullt betryggande sätt ordnadt, har jag ansett mig böra, så vidt möjligt är, biträda att uppföra en försvarsorganisation på den nya grunden, ända till dess åtminstone det tydligen visat sig vara omöjligt att åstadkomma någon fullt nöjaktig tillämpning deraf i vårt land, men när jag haft denna uppfattning af en representants skyldighet och dertill ytterligare kommit, att jag under en lång följd af år försökt åstadkomma en sådan lösning af frågan, att vi verkligen skulle kunna få ett fullt betryggande försvar, hvilket jag alltid ansett svårigen kunna ske på något annat sätt än genom att öfva hela landets unga befolkning och bilda densamma till en väpnad, stridsduglig här, färdig att hvarje stund gå ut till försvar för sitt land — då har jag icke kunnat annat än gerna vilja hjälpa till att söka bringa lösningen af denna lifsfråga för vårt land i öfverensstämmelse med det beslut, som jag funnit vara af begge statsmakterna fattadt.

När jag derföre genom Kammarens förtroende blef insatt i det Utskott, som fick sig uppdraget att vid innevarande riksdag behandla denna framför alla andra vigtiga fråga, och derigenom uppforderades att afgifva mitt yttrande öfver det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget till ny härorganisation, så har jag icke kunnat undgå finna, att detta förslag väl kan anses hafva några svagheter — bland hvilka jag vill nämna, att det efter min uppfattning icke erbjuder en tillräckligt fast och sammanhållande kontinuitet, då det väl innefattar inkallandet år efter år af en stor kontingent värnpligtige till öfning, men icke erbjuder ett sådant samband emellan årsklasserna, att hela härens sammansättning kan få den fasthet, som erfordras, och hvilken enligt min tanke kan åstadkommas endast derigenom, att det inom hvarje särskild härafdelning finnes qvar under vapnen eller i tjänst från ett år till ett annat en del af den manskapsstyrka, som redan

erhållit sin erforderliga öfning, men hvars qvarvaro ibland de ständigt förnyade rekrytklasserna är nödvändig för att gifva styrka och sammanhållning åt de särskilda corpserna och för militärändans utveckling och bibehållande derinom — men, oaktadt denna och några andra mindre brister, har jag funnit det Kongl. förslaget sådant, att jag gerna skulle varit villig lemna min röst till bifall af detsamma i oförändradt skick, emedan jag anser det innefatta eu enkel och i det närmaste fullständig tillämpning af värnpligtens idé, på samma gång det utgör en tillämpning af den här ifrån statsrådsbänken uttalade vigtiga satsen, att alla böra få samma rätt och samma pligt; men jag har trott det vara en pligt för hvar och en, som har någon tanke på, huru han handlar såsom representant, att icke se saken endast från den ena sidan eller att åtnöja sig med att förslag framställes till en på bästa sätt uttänkt härordning, utan man måste äfven tillse, huruvida landets krafter och dess tillgångar medgifva dess sättande i verket. Och om jag i det afseendet samvetsgrant pröfvar det Kongl. förslaget, tror jag det icke uppfyller detta vilkor. Jag har, såsom jag nyss nämnt, under en lång följd af år haft den fasta öfvertygelsen, att vår trygghet beror derpå, att alla vapenföre unge män i vårt land skola göras skicklige att kunna deltaga i landets försvar, och om jag nu nödgas afstå från ett försök att fullständigt tillämpa denna länge inom mig burna tanke. så är grunden dertill ingen annan än min öfvertygelse derom, att våra krafter ännu icke förslå att, utan öfveransträngning genast tillämpa värnpligtssystemet i den fulla utsträckning, som nu är föreslaget, och derjemte att allmänna meningen i landet, på i min tanke ganska naturliga eller lätt förklarliga skäl, är sådan, att det torde vara fäfängt och oriktigt att emot denna starka opinion vilja söka genomdrifva ett förslag, som afser att underkasta hela landets ungdom plötsligt och på en gång en så lång öfning, som här är i fråga. Har man väl kunnat tro, att under sådana förhållanden, som dem vi lefva uti, efter en lång fredlig tid, då ingen fara på nära håll hotat oss och stört vårt lugn, landets befolkning skulle kunna vara villig att oförberedt underkasta sig sådana uppoffringar som dem, hvilka nu blifvit ifrågasatta. Jag tror man skall fäfängt leta efter något dylikt exempel å en sådan otvungen offervillighet i andra länders historia. Huru väl än de, som hafva klar insigt om landets kraf på ett starkt betryggande försvar på den föreslagna nya grunden, må söka framställa sina skäl för att förmå den stora allmänheten att gå in på något sådant, som de ansett behöfligt föreslå, tror jag att deras bemödanden ännu på lång tid skola vara fruktlösa; en sådan i alla samhällsförhållanden djupt ingripande förändring kan endast småningom genomdrivas, sedan allt derför blifvit förberedt och allmänna tänkesättet hunnit blifva tillräckligt upplyst och moget för densammas antagande. Men när man stöter på så stora svårigheter, de stora ekonomiska uppoffringarne, som hela landet måste underkasta sig, de personliga ansträngningarne, som erfordras af hvarje yngling, och det medgifvande, som måste förutsättas skola lemnas af hvarje fader och moder, att sända bort sina söner på ställen, som ännu äro för dem obekanta, och under förhållanden, om hvilka de icke hafva någon erfarenhet och derföre icke kunna veta, huruvida de komma att lända

Landförsvars
rets ordnande.

(Forts.)

deras söner till gagn eller skada, så tror jag, att, om vi ock böra sätta upp den allmänna värnpligtens fullständiga tillämpning såsom det mål, hvartill vi vilja komma, vi dock måste söka uppnå detta mål icke på en gång, utan genom att småningom söka bearbeta och utveckla det nya systemets delar så, att det icke kommer att röna ett så starkt motstånd, som det nu obestriddigen gör.

Hvad beträffar de skiljaktiga meningarne inom Utskottet, hvarom mycket har talats, så, om Herrarne vilja tillse hvad som är yttrad och föreslaget i dess betänkande med tillhörande reservationer, öfverensstämma de dock deruti, att $\frac{3}{4}$ af Utskottets ledamöter bestämdt yttrat den mening, att landets krafter icke förslå att upprätthålla ett sådant system som det, Kongl. Maj:ts förslag innehåller, och att det derjemte uttalat den öfvertygelse, att landet ännu icke är moget att underkasta sig de personliga uppoffringar, hvilka en sådan tillämpning af systemet, som den af Kongl. Maj:t föreslagna, gör nödvändiga. Då majoriteten inom Utskotet haft en sådan åsigt, hafva dess ledamöter deraf med nödvändighet föranledts att söka att, utan att öfvergifva den grund, på hvilken det nya försvarssystemet skall byggas, få en sådan modifikation i det Kongl. förslaget, som möjliggör att, utan alltför långt uppskof, kunna börja uppföra en stark försvarsbyggnad på den nya grunden. Flera utvägar hafva då erbjudit sig för att åstadkomma en besparing i de allt för stora både allmänna och personliga uppoffringar, som systemets fullständiga tillämpande skulle medföra, och dessa olika meningar hafva varit föremål för behandling inom Utskottet; men, efter min och flertalets uppfattning, har det icke funnits möjligt vidtaga någon annan åtgärd än den Utskottet i sitt förslag angifvit, nemligen att underkasta de värnpligtige en olika öfning, en del under en längre och en annan del under en kortare tid. Man må tänka härom hvad man vill, allt efter de olika åsikter, den ene eller den andre kan hafva; jag tror dock, att, då nödvändighetens lag bjuder oss att göra en minskning af de för många enskilda svårt tryckande och för staten både direkt och indirekt mycket kostbara personela ansträngningarne, så finnes ingen annan utväg än den nyssnämnda, som af Utskottet blifvit föreslagen, för så vidt man från början bibehåller sig kvar på den grunden, på hvilken man åsyftar att få det hela uppfördt, eller den allmänna värnpligten så tillämpad, att alla vapenföre ynglingar utan något undantag skola åläggas och göras skicklige att deltaga i landets försvar. Man kan icke med följdriktig tillämpning af värnpligtsidéen undandraga en del af de i värnpligtsåldern inträdande all öfning, under det man bibehåller eller än längre utsträcker den för en annan del, utan om man vill, att landets alla ynglingar skola förpligtas att deltaga i landets försvar, måste ock alla underkastas den öfning, som gör det möjligt för en hvar ibland dem att, om ock med förvärfvad större eller mindre skicklighet dertill, kunna vid inträffande behof genast verksamt användas i försvarets tjenst. Att finna de särskilda bestämmelser med afseende på tidsmättet för de olika öfningarne, som kunna vara lämpligast, derom kunna tankarne vara delade och hafva också varit det inom Utskottet. Då jag för min del har ansett det vara nödvändigt att göra en delning bland de öfningskyldige och deruti har varit öfverens med Utskottet; har jag deremot

varit af olika mening med detta hufvudsakligen dels i afseende på Landförsvarshuru tidsmättet för den kortare öfningen borde bestämmas och dels i afseende å antalet för den del af de värnpligtige, som borde uttagas till den längre öfningen. Den af Utskottet föreslagna öfningstid af 3 månader för dem som skola undergå den kortare öfningen har jag ansett vara alltför kort och jag har derföre i stället föreslagit, att den borde ökas åtminstone från 3 till 4 månader, och om något hopp om framgång förefunnnes för ett sådant yrkande, skulle jag gerna föreslå en ännu något längre tid, ty det måste väl erkännas, att om man vill grunda försvaret på värnpligtens eller på den allmänna folkbeväpnings grund, då får man icke släppa bort den tanken, att icke blott alla skola öfvas, utan att alla skola öfvas så mycket, att samtliga öfvade värnpligtige, åtminstone inom de klasser som tillhöra linien, kunna föras i striden genast och omedelbart, när landet anfalles. Om man nemligen icke försöker tillämpa denna grundsats, så delar man landets unga befolkning i två delar, hvaraf det icke blott blifver fråga om att öfva den ena mer och den andra mindre, utan frågan blifver att öfva på så olika sätt, att, om krig uppstår, den ena delen icke blott är skyldig utan också färdig att genast gå ut och offra sitt blod i striden, men den andra delen, emedan den är oduglig att dertill kunna användas, nödvändigt måste hållas på afstånd och icke får deltaga i striden. Sålunda tillämpad brytes sjelfva grundsatsen helt och hållet, och det är derföre efter min uppfattning nödvändigt att söka ordna så, att de, som få den mindre öfningen, dock få den så tillräcklig, att de, då de finna ett stöd i den öfriga fullt öfvade delen af hären, genast vid första behof må kunna stäckas in i den aktiva härens leder och föras ut i striden.

I det afseendet är jag af väsendtligen olika åsigt med talaren på östgötabänken, som ansåg, att endast en del af de värnpligtige borde erhålla en fullständig öfning, men den återstående delen frikallas från all öfning. Detta är väl ett sätt, som blifvit begagnadt i andra länder och som kan vara riktigt, då fråga endast är om att bilda en krigshär med förmåga att utgöra ett lätthandterligt verktyg i en härförarens hand och som egnar sig lika lätt till anfall som till försvar, men hvilket deremot icke lämpar sig för de fordringar i afseende å försvarets ordnande, som måste uppställas af ett litet folk, hvilket icke får onödigtvis bortkasta några af sina personela krafter. Derföre, långt ifrån att söka ställa upp såsom mål att åt en del af landets vapenföra ungdom gifva mera och åt en annan alldeles ingen öfning, böra vi, äfven om vi till att börja med måste åt en del af de värnpligtige gifva endast en mindre öfning, dock icke afstå ifrån att låta öfva alla, men i stället småningom sträfva derhän, att hvarje värnpligtig må komma att erhålla en öfning, som gör honom fullt skicklig att deltaga i landets försvar.

När man emellertid inom Utskottet ansåg, att de värnpligtige borde delas i två klasser med olika öfningstider, så stötte man likväl på den stora svårigheten att bestämma både huru de, som borde undergå den längre öfningen, skulle uttagas, äfvensom ock om deras antal och öfningstid.

Om jag först får fästa mig vid antalet af de värnpligtige, som

Landförsvars-
rets ordnande.

(Forts.)

skulle komma att årligen uttagas för att undergå den längre öfnin-
gen, så är en bestämmelse härom utan tvifvel af den högsta vikt,
emedan deraf beror, huru stor tillgång af fullt krigsbildade män, som
inom något visst tidsrum skall komma att finnas i landet. Utskottets
förslag härom innehålles i mom. d af andra punkten, ett förslag,
som, efter hvad jag erfarit, ansetts vara långt ifrån riktigt, såsom icke
motsvarande landets behof af ett tillräckligt starkt och betryggande
försvar. I det afseendet ber jag att få säga, att det vid en öfvergång
från den gamla härordningen till en ny är nödvändigt att icke på
allmänna meningen i landet ställa så stora fordringar härutinnan, att
de ovilkorligen måste genast tillbakavisas. Det är derföre Utskottet i
nämnda moment föreslagit en temligen lång öfvergångstid till det nya,
en öfvergångstid af ett par tiotal år. Denna öfvergång till en fullt
genomförd försvarsorganisation kunde visserligen efter min uppfattning
ske hastigare; men orsaken hvarföre Utskottet föreslagit en så lång
öfvergångstid har varit, att man derigenom, utan att åsidosätta de be-
rättigade fordringarne å ett verkligen starkt försvar, velat försöka
förena de olika meningar, som gjort sig gällande angående denna sak,
och icke i detta afseende fordra mera än hvad som under nuvarande
förhållanden ansågs möjligt att erhålla. Men äfven med det antal
värnpligtige, som enligt nämnda förslag skulle ur de värnpligtiges leder
år efter år uttagas till undergående af den längre öfningen, tror jag,
att vi jemväl under öfvergångstiden skola erhålla ett mycket starkare
försvar än det vi för närvarande ega, och att Utskottets egentliga och
definitiva förslag derom, att halfva antalet värnpligtige inom första
liniens årsklass skall kunna uttagas till den längre öfningens under-
gående, skall föra oss derhän, att vi slutligen erhålla en fullt krigs-
bildad här af nära 100,000 man, med hvilka, åtminstone inom några
vapen, de mindre öfvade kunna införlifvas, så att man på detta sätt
kommer upp till en aktiv krigshär af 110- eller 120,000 man. Det
är omöjligt att kunna nu ingå i någon närmare utredning af dessa
siffror, men jag är fullt öfvertygad om, att en närmare pröfning deraf
skall bevisa riktigheten af den af mig uppgjorda beräkning. Om äf-
ven den uppgifna mansstyrkan är mindre än hvartill den enligt Kongl.
Maj:ts förslag skulle uppbringas, så får man väl medgifva, att om det
för oss blefve möjligt att uppställa en här så beskaffad, som jag tänkt
mig och föreslagit den, samt förse den med allt hvad den behöfver för
att blifva fullt utrustad, vore detta allt, hvartill våra krafter kunde
räcka att upprätthålla i fullt kraftigt skick. Jag tror ock det vara
bättre att hålla en krigshär med ett efter vår förmåga begränsadt
antal soldater väl, än att söka hålla den alltför mångtalig och derige-
nom tvingas att hålla den illa, hvarigenom den, när den behöfde an-
vändas, icke komme att motsvara hvad man af den väntade. Jag
vill icke heller medgifva, att det af Utskottet framställda förslag, så-
dant det af mig blifvit modifieradt, icke skulle kunna blifva tillfyllest-
görande för vårt försvar. Om man nemligen tager i betraktande den
styrka, en öfver den oss omgifvande breda östersjögrafen kommande
fiende rimligtvis kan antagas komma att föra hit till sitt första an-
grepp, så skall man, som jag tror, finna, att vi med den krigsstyrka,
vi enligt Utskottets förslag skulle komma att ega, kunde möta denna

fiende med öfverlägsna krafter hvarhelst han anöfve oss och ändock hafva reserv i behåll för att, i händelse af behof, försvara de ännu icke hotade delarne af landet. Genom den i mom. d af förevarande punkt gjorda bestämmelse, att det vid öfvergången till den nya härorganisationen under ett par tiotal år blott skulle vara en till mindre än hälften af hela antalet begränsad del af de värnpliktige, som skulle årligen få uttagas genom lottning till undergående af den längre öfningen, har man velat söka minska oviljan mot nämnda tvångsätgärds alltför brådstörtade användande; men den nämnda bestämmelsen hindrar dock icke, att i den händelse frivillige inom olika delar af landet komme att anmäla sig till så stort antal, att det årliga uttaget till den längre öfningen derigenom befunnes motsvara halfva antalet värnpliktige inom limens första årsklass -- den för de fullt öfvade bestämda normala årskontingenten långt före öfvergångstidens slut mångstädes och inom många härafdelningar -- skulle kunna uppnås.

I afseende på denna längre öfning har Utskottet föreslagit, att den skulle bestämmas till ett år både för dem, som utlottas, och för dem, som frivilligt anmäla sig. I det afseendet är jag af skiljaktig tanke med Utskottet. Jag har ansett det vara riktigt att bestämma ett lika tidsmätt af öfning för alla de värnpliktige, som uttagas genom lottning, emedan eljest en sådan skiljaktighet skulle kunna uppstå vid den tvungna värnpliktens utkräfvande, att ibland de värnpliktige den ene skulle kunna tvingas att underkasta sig öfning under en och en half å två gånger så lång tid som en annan. Och då en sådan olikhet i den pålagda bördan måste erkännas vara orättvis, är det derföre, som tiden för den längre öfningen, som jag tror riktigt, har blifvit bestämd lika för alla till ett år. Hvad jag deremot i olikhet med Utskottet ansett böra föreskrifvas, det är att de, som frivilligt anmäla sig för att undergå den längre öfningen, borde antagas med vilkor att längre kvarstanna under öfning eller i tjenst än de, som genom lottning uttagas. Skälet härtill är, att man genom att bestämma ett sådant vilkor skulle kunna skaffa det för specialvapnen erforderliga antal värnpliktige, hvilka voro skyldige att underkasta sig den längre öfning, som vid dessa vapen är nödvändig, eller, med andra ord, att då man bestämt sig för att hålla fast vid en för alla lika öfningstid, man dock, genom att lemna ett i förhållande till ökad tjenstepligt förhöjdt ersättningsbelopp, bör bereda möjlighet att, oakadt den för alla utlottade till ett år lika bestämda tjenstetiden är alltför kort för vissa delar af hären, dock erhålla tillräckligt antal manskap till de vapen, vid hvilka en vida längre öfning är af nöden. Denna bestämmelse angående dem, som frivilligt anmäla sig, har jag ansett böra ännu mera skärpas derigenom, att samtliga dessa frivillige skulle icke blott förbindas att åtaga sig den längre öfning, som för specialvapnen erfordras, utan äfven antagas på viss tid, t. ex. tre år, hvarunder de skulle öfvas och behandlas såsom verkliga stamsoldater, ehuru icke hållas i aktiv tjenst längre, än som för deras fulla utbildning erfordrades. På detta sätt skulle inom och ur de värnpliktiges leder utbildas en stamtrupp, som kunde gifva tillbörlig fasthet åt hela den nya organisationen, emedan denna del af de värnpliktige då under deras tjenstetid utgjorde en verklig fast del af hären och borde underkasta sig icke

Landt försvars
rets ordnande.

(Forts.)

*Landförsvar-
rets ordnande.*

(Forts.)

blott de årliga repetitionsöfningarne utan äfven skyldighet att förrätta annan kortare militärisk tjänst, hvartill de kunde af Konungen kallas. Detta vore en bestämmelse, som jag tror skulle gifva åt hela försvarsorganisationen en väl behöflig ökad fasthet och kontinuitet; och denna skulle blifva ännu större om, såsom Utskottet föreslagit, de så kallade eliternes antal ökades, hvarigenom följaktligen tillgång skulle beredas till ett antal fullt utbildade män, som kunde tjena qvar icke blott under de nämnda tre åren utan, så vidt det till stöd för de mindre öfvades användning inom den aktiva hären behöfdes, äfven under tre följande år. Då man måst försvaga härens sammansättning genom att dela de värnpligtige i två klasser med olika öfning, skulle på detta sätt en ersättning komma att lemnas derigenom, att man ur de värnpligtiges leder uttog en del, som, efter undergående af längre öfning, vore lämplig att vara dels stöd och dels ledare för de öfrige icke fullt öfvade.

Man har mycket fäst sig vid den olägenhet, som ansetts uppkomma af att mot ersättning antaga frivillige, och kallat detta att införa värfning, hvarjemte man förmenat, att den styrka, som på detta sätt erhöles, icke skulle blifva annat än en sammanräfsad hop af landets lösare befolkning. Jag tror dock icke att något sådant kan med skäl påstås. Utskottet har nemligen föreslagit, att uttagandet af det halfva antal värnpligtige inom liniens första årsklass, som skulle kunna underkastas den längre öfningen, borde ega rum på två olika sätt. Det ena, och i främsta rummet, på frivillighetens väg, men om icke ett tillräckligt antal frivillige anmälde sig för att göra hären fulltalig, skulle den återstående delen uttagas genom lottning. Men antagandet på frivillighetens väg, eller värfningen, som man behagat kalla den, skulle icke tillgå på samma sätt som värfning hittills skett, eller så att man skickar landet omkring för att på krogar eller vid marknader uppsöka och locka än den ene än den andre till krigstjänst, utan till hvarje särskild del af landet, som utgjorde ett utskrifningsdistrikt för sig, skulle man säga: från detta distrikt fordras i år ett visst antal värnpligtige af tjuguett års ålder, som skola underkastas den längre öfningen. Finnas några bland eder, som nu äro i värnpligtsåldern och företrädesvis önska att gå in i hären och underkasta sig denna öfning mot erhållande af de förmåner, som dermed äro förenade? Och då denna fråga skulle ställas till de värnpligtige af en utskrifningsnämnd, hvarti icke blott orternas förtroendemän och ett ombud för den administrativa myndigheten, utan ock en målsman för hären, skulle ingå, och denna nämnd hade full och fri pröfningsrätt, borde väl förväntas, att den icke skulle godkänna annat än fullt duglige och pålitlige frivillige, men att den, om sådana icke kunde erhållas, då skulle låta uttagningen af det erforderliga antalet värnpligtige ske genom lottning. Jag föreställer mig, att om man säger till ett visst antal ynglingar: I åren så och så många; hälften af eder måste undergå den längre öfningen. Dessa erbjudas förmåner, motsvarande hvad de skulle kunna förvärfa genom sin arbetsförtjänst, om de stannade hemma. Genom att underkasta eder denna öfning förvärfven I icke blott en inkomst, som motsvarar hvad I skullen kunna förtjena på annat sätt genom edert arbete, utan I fån derjemte en kroppslig och intellektuel utbild-

ning, som måste lända eder till stort gagn för framtiden. Jag tror då, att ganska många skulle anmäla sig, och i flera delar af landet lottning alls icke skulle behöfva ifrågakomma. I detta afseende har jag i min reservation gifvit ett exempel genom att hänvisa till den trakt, der jag bor, hvarest i förhållande till befolkningen endast intill ett-hundra tjuguetåriga ynglingar skulle behöfva årligen uttagas till den längre öfningen, då samma landsdel nu är skyldig att till militärtjenst uppställa och underhålla en manskapsstyrka af icke mindre än 800 man. Det är sant, att denna trakt står i ett särskildt förhållande, enär det indelta manskap den måste hålla i jämförelse med andra delar af landet förhåller sig ungefär som 3 till 1. Men, såsom förhållandena nu äro, kan ingen tvekan uppstå derom, att icke denna ort skulle finna med sin fördel öfverensstämmande att se till och kanske ansvara för, det ur de värnpligtiges led ett tillräckligt antal frivillige anmälde sig. Att en del af dessa senare skulle blifva af mindre god beskaffenhet, än om enligt Kongl. Maj:ts förslag samtliga värnpligtige uttagas att undergå full krigsbildning må väl vara, enär ynglingar, som bevista elementarläroverken och andra högre undervisningsanstalter och skola egna sig åt embetsmannabanan och i allmänhet åt sådana banor, der större kunskaper erfordras, möjligen icke skulle vilja underkasta sig den tidsförlust som den längre öfningen medför; men för öfrigt tror jag icke något skäl finnes för det antagande, att icke ett tillräckligt antal väl kvalificerade ynglingar skulle frivilligt anmäla sig, helst då man jemför den tjenstgöring de emot ökad ersättning skulle få med hvad som komme att fordras af dem, som icke underkastade sig denna längre öfning. Dessa senare skola ju äfven, fast utan någon ersättning eller godtgörelse genom bibringad högre utbildning, undergå öfning, och denna också fördelad på tre år, och göres då den mindre öfningen minst så lång som jag föreslagit, minskas derigenom skillnaden emellan den längre och den kortare öfningens besvär samt beredas äfven utvägar att lättare kunna göra läroverkens ynglingar användbare till befäl. Då således de värnpligtige hafva mycket att vinna och intet att förlora på att underkasta sig den längre öfningen, tror jag, jag upprepar det, att frivillige icke skola saknas, och jag anser att de frivillige, som på detta sätt uttagas till visst antal ur samma årsklass och inom samma begränsade trakt, med lottningstväanget kvarstående för att i sista hand fylla möjligen uppkommande brist, skola kunna anses vara värfvade på samma sätt som, enligt nu gällande värfningssystem, sådana soldater hittills hafva anskaffats. Jag tror derjemte, att om den, som motsätter sig den minskning i det Kongl. förslaget fordringar som inom Utskottet ifrågasatts, vill riktigt besinna de stora uppoffringar, som detta härordningsförslag måste medföra, han skall finna, att det lättaste sättet att öfvergå från det gamla till ett nytt, af så omfattande och betungande beskaffenhet som Kongl. Maj:ts förslagit, är att blott smänningom vänja de värnpligtige vid den tanken, att de alla slutligen skola underkastas den längre öfningen. På detta sätt skall man fortare komma till målet, än om man nu säger: Får jag icke allt hvad jag vill, så vill jag icke hafva något.

Här har också talats om faran och orimligheten af att bestämma ersättning åt de värnpligtige som utlottas. Det medgifves, att häruti

*Landförsvars-
rets ordnande.*
(Forts.)

Landtförsvars ordnande. ligger en fara, för så vidt man bestämmer denna ersättning så högt, som Utskottet föreslagit, eller 200 kronor per man. Den kan då innefatta en alltför stor lockelse för mängden, så att man får annat och sämre folk, än om denna ersättning icke bestämmes högre än att den just jemnt kommer att utgöra ersättning för den förlust, som den värnpligtige verkligen gör genom minskad arbetsförtjenst på annat håll.

(Forts.)

Men staten må väl hafva rätt att för sitt sjelfbestånd fordra, att den enskilde skall göra uppoffringar; men om eller så vidt staten kan ersätta den enskilde för dessa uppoffringar, kan jag ej finna, att det innefattar något, som kan anses för en oberättigad fordra, om man begär att den det skall göra. Det kan vara sanning, att så ej har skett i andra länder, men det är emedan afsigten med försvarsorganisationen der är en helt annan än hos oss, nemligen att skapa en här, som är tillräckligt stark att kunna användas både till anfall och försvar, och der man, för att minska de ändå öfverdrifna kostnaderna, måste söka skaffa sig hvarje soldat till möjligast bästa pris, men här, inom ett fritt land och der härorganisationen afser endast försvar, måste man tänka och handla på annat sätt.

Det skulle ännu vara ganska mycket att säga om de särskilda förslagen i denna del, men jag vill ej trötta Herrarne längre med att uppehålla mig vid dem. Jag tror, att om man vill tänka sig in i hvad som är hufvudsyftet med Utskottets förslag, skall man finna, att det icke är så oantagligt, som många här framhållit. Icke heller är förslaget i afseende å de olika öfningstiderna så fullkomligt nytt, som mängden tyckes föreställa sig, utan tvärtom tror jag det skall vara svårt att leta upp ett exempel från ett annat land, der man går så till väga, som i den Kongl. propositionen föreslås, nemligen att uttaga alla värnpligtige till lika öfning. I en eller annan form har man lemnat antingen full befrielse eller befrielse på det sätt, som Utskottet föreslagit. Om jag ej misstager mig, går den organisation, som nu är under arbete i Frankrike, ut på att dela de värnpligtige i två kategorier, således i samma riktning som Utskottets förslag.

Det är en sorglig sanning, att, såsom meningarne både inom representationen och inom landet nu äro delade och såsom uppfattningarne äro skiljaktiga emellan de begge Kamrarnes flertal, det är svårt, att ej säga omöjligt, att åstadkomma någon slags enstämmighet för försvarets ordnande på den föreslagna nya grunden, och under sådana omständigheter vore det ett fåfängt försök att vilja bestämna sig för det ena eller andra sättet. Det ser olyckligtvis så ut, som att frågan måste hvila ännu någon tid och att man ej på länge skall kunna åstadkomma något, vare sig i den ena eller andra riktningen, och hvarken få bygga på den förkastade gamla eller på den fruktlöst eftersträfvade nya grunden. Hvad som bör göras står för mig såsom en olöslig gåta, men som hotar med en farlig upplösning, den nemligen, att vi är efter år skola befinna oss i samma svaghetstillstånd som hittills, och derunder en gång, förr eller senare, blifva hemsökte med en öfverväldigande fara, som vi ej skola hafva någon kraft att emotstå. Äfven den som tror sig kunna, utan att göra något, i lugn vänta till dess landet bära hela den försvarsorganisation, som man nu föreslagit, och som man hoppas att allmänna tänkesättet skall mogna

att i en framtid vilja antaga, tror jag borde anse vara rättare att nu göra något än intet af allt det, som man anser vara behöfligt. Vi befinna oss i samma ställning som en husegare, hvars hus en byggmästare undersökt och funnit ej kunna förbättras, men sedan kommer en annan byggmästare och framlägger ett förslag till en ny byggnad, hvilket dock är så storartadt och kostsamt, att egaren ej förmår att utföra det. Hvarje enskild klok man måste i sådant fall, då han ej kan bo i det gamla huset, bygga ett nytt, sådant som hans krafter och medel tillåta, och derföre skaffa sig en ny ritning dertill uppgjord. Det må nu sägas hvad som helst om Utskottets förslag, så får jag för min del förklara, att om jag biträdt åtskilliga hufvudsakliga delar deraf, har det icke skett af bristande intresse för att vi skola få ett fullt betryggande försvar, utan emedan jag tror det vara angeläget att begagna tiden och ej uppskjuta frågans lösning, samt derför nödvändigt att försöka få taga ett steg framåt i den föreslagna riktningen, hellre än att förblifva stående alldeles stilla. Jag vill för tillfället ej göra något bestämdt yrkande, utan afvaktar diskussionens slut för att se om något förslag framställes, hvori jag kan instänma. Jag har blott velat uttrycka min förmodan, att man ej med fullt skäl kan säga, att det af Utskottets majoritet framställda förslag, helst med den af mig föreslagna modifikation, skulle åstadkomma ett försvar, som ej efter våra krafter måtte blifva någorlunda nöjaktigt och betryggande. Förslaget måste bedömas ur synpunkten af de krafter, vi ega, och de meningar, som inom landet råda, och det är med alltid fästad hänsyn härtill som jag tror, att man bör söka åstadkomma icke det absolut bästa utan det bästa möjliga försvar, som för närvarande kan beredas.

Herr Ribbing, Carl: Det fans en tid, då äfven jag hyste den åsigt och närde den förhoppning, att vårt härväsande borde erhålla sin väl behöfliga utveckling på det gamla, vid många tillfällen pröfvade indelningsverket, en institution, som eger många goda sidor, många förtjenster, sådana som den högt ärade chefen för Landtförsvars-departementet under förmiddagens lopp, då han yttrade sig här i denna Kammar, vitsordade. Men det har kommit en tid af utveckling i alla riktningar inom vårt land med förvärf för landets inbyggare i så många afseenden, att det sätt, hvarpå vår nuvarande armé rekryteras, betänkligt försvåras. Jag har, såsom tillhörande indelningsverket, under flera år varit i tillfälle att se, huru svårt det i många fall varit att, såsom förut skett, hålla vår armé väl besatt. Det har varit nödvändigt att, på samma gång fordringarne på lön ökats, gå allt djupare och djupare ned i samhällslagren för att hålla armén fulltalig. Derom behöfver jag för min del ej vidare yttra mig. Den saken är så väl känd äfvensom alla öfriga omständigheter, som inverka på den åsigt, att indelningsverket ej längre är hållbart, då det är fråga om att på hitintills vanliga vilkor skaffa dugliga rekryter, att jag ej behöfver vidare och närmare dervid uppehålla mig. Kom så 1873 års Riksdags skrifvelse, hvartill jag med min röst bidrog. Jag erinrar mig mycket väl, huru dåvarande Hans Excellens Herr Justitie-statsministern på regeringens vägnar accepterade den då framlagda grunden för en ny armé, och huru han förelade en hvar af Kammarens ledamöter och

Landförsvar-
rets ordnande.
(Forts.)

Riksdagen i dess helhet att taga de konsekvenser, som blefve en följd af den då beslutade skrifvelsen och de deri framlagda grunderna för en ny härordning. För min del får jag lika med föregående talare uttrycka min tacksamhet för det förslag, som Kongl. Maj:t på dessa grunder nu framlagt för Riksdagen och ber att få förklara, att jag också är färdig att taga konsekvenserna af de grunder, på hvilka förslaget blifvit byggt. Det har nu kommit till behandling inom ett af denna Riksdag tillsatt Särskildt Utskott. Många anse, att behandlingen af frågan inom Utskottet ej varit sådan som man önskat, och detta därför att så många olika meningar inom Utskottet uppstått, att man egentligen ej fått se någon enig tanke; men då förslaget om en härordning byggd på allmänna värnpligten är så nytt, torde man ej haft rätt att vänta något annat. För min del tror jag till och med, att man bör vara tacksam för att man fått se så många olika åsigtter, från de allra yttersta, framläggas inom Utskottet. Jag tror, att saken kommer att derpå vinna. Många tankar hafva under öfverläggningen framlagts, som äro stridande mot de grunder, hvilka af Riksdagen uttalades i den omnämnda 1873 års skrifvelse, tankar, som jag ej kan fatta huru de framkommit, så vida man vill vara konsekvent. Dessa återfinnas också i en del reservationer, i de flesta af dem. Ett grundfel, som deri uppenbarar sig, är talet om *ersättning*. Dermed är man åter inne på en fråga, som alltför mycket svär mot hvad som uppenbarade sig i 1873 års skrifvelse, der det heter, att arméförslaget borde grundas på den rena frivillighetens grund. Jag ber få erinra om, att i denna skrifvelse, på samma gång man anhöll om att dessa grunder måtte tillämpas, anhöll man äfven om en årlig afskrifning icke mindre af rustnings- och roteringsbesväret och deraf härflytande kostnader än äfven af grundskatterna. Det vore bra mycket begärdt om man, sedan man gjort en sådan anhållan om lättnad af så betydande besvär, skulle liksom återvända igen och ej vilja offra sig frivilligt utan fordra ersättning. För min del kan jag icke biträda ett sådant sätt att gå till väga.

Det har vidare uti reservationerna uppenbarat sig frågan om lottning. Det är en fråga, hvarom Kongl. Maj:ts förslag ej något talar, och ordet lottning har blifvit liksom ett slagord. Det har väckt stor uppmärksamhet på många håll och man tror, att det betecknar en mycket farlig sak. Några reservanter tala om, att, derest något sådant skulle komma i fråga, skulle det med *afsky* betraktas af svenska folket. Utskottet talar deremot om att detta sätt att gå till väga redan har gammal häfd. Jag tror för min del knappt att det ligger sanning i någotdera af dessa påståenden. Att en Kongl. författning om lottning utkom 1860 är sant, men jag tror att den aldrig tillämpats, och huruvida en bestämmelse om lottning skulle, såsom några reservanter tro, upptagas med förfärlig afsky, derom tror jag, att vi ej kunna bestämdt döma. Emellertid, om man skall gå in på den åsigt att dela de värnpligtige i två klasser, längre och kortare tid öfvade, lärer ej annat återstå än lottning, i synnerhet om man fasthåller vid att för ingendera klassen någon ersättning bör ifrågakomma.

Jag skulle, till följd af hvad jag nu yttrat, gerna biträdt det af Friherre Stjernblad och Herr Ekman framställda förslag, som noggrant

fasthåller vid den grund, som innehålles i 1873 års skrifvelse, derför att dessa reservanter i någon mån söka modifiera Kongl. Maj:ts förslag, och jag trodde, att den i reservationen uttryckta åsigt skulle kunna omkring sig samla pluraliteten i begge Kamrarne, men då ännu ej någon af dessa Herrar reservanter ens sjelf yrkat bifall till sitt förslag och jag, såsom jag tagit mig friheten att i början af mitt anförande yttra, anser, att frågan för närvarande är i sitt allra första stadium och jag håller för, att den bör få mogna genom att blifva känd inom landet och der begrundas till kommande riksdag, anhåller jag att få förena mig i den reservation, som af Herr Rosensvärd blifvit framställd, dock med det tillägg dertill, som af Herr von Geijer på förmiddagen föreslagits. Detta är således mitt yrkande, och jag skulle kunna härmed sluta, men jag kan ej underlåta att med några ord beröra hvad en ärad representant från Göteborgs län yttrat såsom skäl för afslag i allmänhet å den Kongl. propositionen, något som jag anser nära nog vara en digression från ämnet. Han började att yttra sig om det sätt, hvarpå öfningarne inom armén blifvit bedrifna, och nyttjade dervid uttryck »kitslighet», »att det ej är på det gamla exercissättet som vår ungdom hädanefter skall uppfostras», och andra, som jag ej ens vill repetera. Jag kan ej i något sådant finna skäl hvarken för eller emot det Kongl. förslaget antagande, och om jag äfven måste erkänna, att makt någon gång missbrukats — jag förmodar att det kan ske af andra än militärer — anser jag det ej vara på sin plats att vid ett tillfälle som detta framkomma med dylika insinuationer.

Jag anhåller att få upprepa mitt yrkande om bifall till Herr Rosensvärds reservation med det af Herr von Geijer föreslagna tillägg.

Friherre Stjernblad: Då jag fick mottaga Kammarens värdefulla förtroende att vara ledamot i det Utskott, som skulle behandla den efter min uppfattning största fråga, Riksdagen kan taga om hand, nekar jag ej att jag var tveksam, huruvida jag borde antaga det eller ej, ty redan då fruktade jag att jag endast i ringa mån skulle kunna bidra att föra frågan framåt, men Försynen har ställt så väl till här i världen, att optimismen är mera rådande än pessimismen, och jag för min del tillhör optimisternas klass. Jag hoppades derför att, äfven om frågan nu ej skulle kunna lösas, den dock skulle kunna föras åtminstone ett tuffjät framåt. Det är visserligen ej mycket, men ändå något, och om resultatet ej är i alla delar tillfredsställande, bör man väl dock ej förtvifva, och i egenskap af den der, som hvarje gång varit närvarande i Utskottet och ledt dess förhandlingar, kan jag förklara, att ingen anledning till en sådan förtviflan synes mig böra förefinnas. Det fans ingen af Utskottets ledamöter, som ej var lifvad af den varmaste fosterlandskänsla och lifligt önskade att vi en gång skulle komma till ett lyckligt slut med frågan. Det var blott få af Utskottets ledamöter som ej genast insågo, att målet icke kunde vinnas på någon annan väg än en tillämpning af den allmänna värnpligten i långt vidsträcktare skala än som man i närvarande ögonblick skulle tro kunna gillas. Så långt var allt väl bestäldt, och jag kan ej neka att det fans ett ögonblick, då jag lifvades af hopp, men olyckligtvis

Landförsvar-
rets ordnande.
(Forts.)

Landförsvar-
rets ordnande.

(Forts.)

ingick äfven en annan faktor i räkningen, en faktor som vi väl måste ursäktas, det var nemligen att ett folk, som öfver 60 år njutit fred, icke lätt kunde inse behovet af ett så stort steg, som här fordrades. Det behöfdes mer än känsla, det fordrades äfven blick för att inse, att någon annan väg icke fans. Emellertid hade denna faktor den olyckliga effekten att, då man rätt snart kom till den åsigten, att man måste dela de värnpligtige med afseende å öfningstiden, man föll i den ytterligheten att söka taga en så liten siffra som möjligt för de mera öfvade, och man har dervid i Utskottets förslag gått så långt, att det är förvånande, att någon finnes som vill försvara det. Man gick dock ändå längre i den riktningen, såsom synes af Herr Keys reservation. På sådant sätt kom man derhän, att vi vid en mobilisering endast skulle hafva 20,000 man fotfolk, som fått en längre tids öfning. Utskottets förslag bjöd visserligen icke på mycket mera till en början, men det stälde dock i utsigt att vi om 20 år skulle komma till ett årligt uttagande af 8,000 värnpligtige. För att uppnå den siffra af fullt öfvadt manskap, Herr Mannerskantz anført, skulle det dock gå åt 32 år. Jag medger visserligen att det tillhör lagstiftaren att vara förtänksam och se långt i framtiden, men när frågan gäller vårt försvar, är det af alltför stor vikt att de åtgärder, som vidtagas, ej uppskjuta till en alltför adägsen framtid det mål man eftersträfvat. Sedan man emellertid fått en så liten siffra som möjligt, inkom man på en annan afväg, som enligt min tanke helt och hållet leder från det mål, till hvilket man i förevarande hänseende sträfvar; då man ville söka genom lockelser med penningar få de mest behöfvande och för bildning och yrkesskicklighet minst mottagliga till armén. Dermed har man ock fullkomligt brutit med värnpligtsidéen, ty genom att gifva de frivillige ersättning bryter man mot denna idé, men gifver man sådan ersättning äfven åt de utlottade, skapar man en armé, som må kallas värnpliktig, men i sjelfva verket är en yrkesarmé. Hvarför har man väl gått öfver till värnpligtsidéen? Jo, emedan det var för dyrt att betala hvar man. Här vill man nu kombinera det ena med det andra. Af alla dessa skäl är det klart, att Utskottets förslag måste förkastas af alla dem som vilja ett verkligt försvar, grundadt på värnpligt i dess rätta bemärkelse. Man behöfver dock därför icke förtvifla! Under Utskottets arbete kunde man se, huru sinnena småningom blifva mogna för nya begrepp; första dagen lottning nämndes väckte det allmän afsky, men slutligen vande man sig dervid. Den tid kan komma, då svenska folket hunnit tänka sig in i ett försvarsväsen, bygdt på den allmänna värnpligten. Går man öfver till den grund, hvarpå vi alla tänka oss att vårt blifvande försvarsväsen skall vara bygdt, eller den grund, som finnes framlagd i Kongl. Maj:ts proposition, finna vi att det Kongl. förslaget har stora militära förtjenster, men det har äfven den förtjensten, att det säger rent ut att vi nu icke hafva något försvar som kan vara tillfredsställande, utan att vi behöfva ett annat, och säger att ett dylikt försvar är kostsam. Det är af stor vikt att man blir förtrogen dermed, och man bör således vara tacksam för att ett sådant uttalande egt rum, ty genom detsamma har man, att jag så må säga, fått en fast hållpunkt för de blifvande öfverläggningarne.

Förslaget har dock onekligen äfven sina stora fel; det första är, att enligt detsamma alla skola erhålla ungefär lika lång öfning, och att tiden dervid är så tilltagen, att alla skola blifva fullt utbildade. Det är ett mål i afseende å den allmänna värnpligten, som ännu intet land i Europa eller i verlden ställt upp för sig, och det torde vara klart, att en sådan grundsats icke kan fullt tillämpas i ett kapitalfattigt och folkfattigt land med en stor yta. Om vi gå till vårt grannland Danmark, finna vi att detta land, som så hårdt pröfvats af krigets motgångar, att en öfvermäktig fiende skurit bort en tredjedel af dess område, likväl icke, oaktadt sin allvarliga sträfvan att ordna sitt försvar, vågar gå så långt som här är föreslaget. Allmänna öfningarne af folket derstädes äro ej längre än sex månader och kunna genom lottning för en del utsträckas till nio månader. Man har der nu föreslagit, att allmänna öfningarne endast skulle pågå fem månader, men för 32 procent af klassen utsträckas till ytterligare 12 månader, således en sammanräknad tjenstetid af nära halfannat år för de mera öfvade. Den här föreslagna bestämmelsen om allas lika och så vidsträckta öfning erbjuder äfven i administrativt afseende många svårigheter, ty hvad kan väl vara olämpligare vid bildandet af en armé, än att icke taga ut en viss kontingent? Man behöfver blott erinra sig huru det går till i Preussen och Danmark. Man säger icke, att alla skola öfvas lika mycket, utan man tager ut ett visst antal, som öfvas fullständigt, och de andra få beräknas för andra ändamål. Ett annat fel i förslaget är, att det torde sakna erforderlig fasthet, den för specialvapnen föreslagna öfningen är icke tillräcklig. Den, som tror att han kan bilda en ryttare på sjutton månader, han har icke gjort sig ett begrepp om hvad som fördras af en ryttare. I Preussen är förhållandet helt annorlunda, der har man dels en treårig öfning, dels har man rekapitulanter. Sådana finnas icke i det Kongl. förslaget annat än i form af eliter, hvilka äro afsedda att vara en källa till befäl.

Förutom dessa olägenheter, hvilka dock redan äro tillräckligt talande för mig, är förslaget dessutom i ekonomiskt hänseende alltför betungande. Allt detta har man i reservationer sökt förekomma genom att dela öfningen, genom att föreslå att ett visst antal värnpligtige skulle uttagas till längre öfning genom lottning, så vida ej på frivillighetens väg ett tillräckligt antal kunde erhållas utan betalning. Man har vidare sökt skapa en källa för bildande af underbefäl äfvensom för manskap till specialvapnen genom rekapitulanter, ty fast det senare ordet icke finnes omnämndt, är det dock klart att det är det som åsyftas. Reservanternes förslag har blifvit temligen hårdt bedömdt, man har sagt att siffran 12,000 vore tagen alldeles på måfå, men reservanterne hafva dock icke ställt sig på så lösan grund, utan de hafva utgått från precis samma siffra, som i Kongl. Maj:ts förslag finnes beräknad för första träffen. Man har vidare sagt, att reservanternes förslag afser en värfvad stam, men det är icke förhållandet, utan det afser bildandet af mera öfvadt manskap genom rekapitulanter ur de värnpligtiges leder. Emellertid är det klart, att när man gör en sådan framställning, kan man icke i aflägsnaste mån hoppas på att få densamma antagen såsom ett Riksdagens beslut, och det har

Landförsvarets ordnande.
(Forts.)

*Landförsvars-
rets ordnande.*
(Forts.)

i sanning icke heller varit min afsigt, ehuru jag tror, att om man lyckats få pluralitet för förslaget inom Utskottet, skulle man derpå kunnat bygga ett utmärkt bra arméförslag, med hvilket landet kunde hafva varit belåtet. Så har nu emellertid icke skett, och därför vill jag icke yrka bifall till reservationen, men det är dock två saker som jag tror att man nödvändigt måste hålla på, om man vill komma till något mer än ett vackert teoretiskt förslag, som är overkställbart då det skall tillämpas. Det ena är delningen af de värnpligtige i mer och mindre öfvade, det andra är de mera öfvades uttagning genom lottning, så vida icke antalet frivillige utan betalning blir tillräckligt stort. Det är alldeles nödvändigt att man icke lemnar aflöning åt de värnpligtige, ty derigenom skulle man rubba värnpligtens idé och göra orätt mot dem som utlottades, i det att de till följd deraf skulle komma i ett mindre lämpligt och mindre lärorikt sällskap.

Då jag, genomträngd af sådana åsikter, icke vill sjelf framställa något yrkande, utan vänder mig till framställningar, som här förut blifvit gjorda, för att se om någon af dem kan inrymma mina åsikter, möter mig först det förslag, som här väckts af en ledamot på kalmarbänken, nemligen att Riksdagen skulle aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om en kortare öfningstid i allmänhet, men deremot en stam, bestående af manskap som gjort militärtjensten till sitt yrke. Hvad är nu väl detta? Ingenting annat än ett återvändande till 1867 års förhållanden, då man föreslog en stam och en beväring, stammen bestående af befäl och dels indelt dels värfvad trupp. Att den indelta armén icke är lämplig till en sådan stam, det hafva vi senast i dag hört ifrån statsrådsbänken; det återstår då ej annat än att värfva stamtruppen, d. v. s. utbyta vår indelta trupp emot en af kronan värfvad och betald sådan.

Jag har en gång af den värde förslagställaren fått uppbara förebräelsen för att hafva ändrat åsigt, i det jag utan ersättning vill uppoffra en del af indelningsverkets ekonomiska fördelar. Ja, detta är verkligen min önskan, men priset därför är ett betryggande försvar på den allmänna värnpligtens grundval. Men i samma stund man ifrågasätter ett förslag sådant som hans, skall han finna mig stå fast vid grundsatsen — »full godtgörelse för det rust- och rotehållare äliggande besvär». Går jag sedan öfver till det förslag, som en representant på stockholmsbänken framstälde, att vi skulle i en skrifvelse hos Kongl. Maj:t begära en ny härordning, tror jag att det vore allt för sväfvande och icke skulle gifva Kongl. Maj:t tillräcklig ledning. Deremot är jag fullkomligt enig med honom deruti, att det är nödvändigt att Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhåller, att han, på samma gång ett nytt härordningsförslag framlägges, tillika ville låta Riksdagen se beräkningar som visa, huruvida landet är mäktigt att uppehålla en sådan institution. Derom är emellertid nu icke fråga! För oss gäller det att få veta hvad vi behöfva för att bevara vår sjelfständighet; således minsta antal af värnpligtige, som behöfva fullständig öfning, och minsta möjliga kostnad, som dertill erfordras. Är detta en gång bestämdt, måste vi sedan skaffa oss resurser, om ock med åsidosättande af allt annat. Vi befinna oss i goda omständigheter och föra ett lyckligt lif, men hvad betyder allt detta, vår blomstrande industri och det

goda vi ega, om den första fiende, som kommer, kan beröfva oss allt detta, och dertill det käraste vi ega, vår sjelfständighet? Vilja vi ej skaffa medel för att bevara denna, förtjena vi sannerligen ej att räknas till de sjelfständiga nationernes antal.

Hvad beträffar Herr Rosensvärds förslag, så är det detsamma som att ajournera frågan, och derpå kan den ej annat än vinna, men då det här är fråga om att gifva Kongl. Maj:t någon ledning för ett nytt förslag och han vill att Riksdagen skall begära ett nytt förslag, fotadt på samma grunder som det föreliggande förslaget, kan jag icke vara med derom, då jag, såsom redan nämnt, i ett par afseenden är af så olika mening. Deremot kan jag, under förutsättning att Kongl. Maj:t värdigas taga kännedom om den diskussion som här egt rum, gerna instämma med Herr von Geijer, ty ordet »hufvudsakligen» innebär att nödvändiga förändringar kunna vidtagas, och i hvilken riktning det bör ske framgår af den här förda diskussionen. Jag förenar mig således om Herr von Geijers förslag, icke därför att det är det bästa som skulle kunna framställas, men för att ej öka förslagens antal och splittra meningarne.

Herr Björnstjerna, Johan Magnus: Då man står framför en så stor fråga som den nu föreliggande, är det icke utan en viss bäfvan man höjer sin röst i denna Kammare, fruktande att icke nog kraftigt kunna framhålla de tankar, som länge sökt mogna, och hvilka, i händelse de kunde göra sig gällande genom ett Kammarens beslut, efter min öfvertygelse skulle lösa den fråga som är å bane och således betrygga vårt fädernesland för att en gång duka under och för att under fiendens hand plikta för vår uraktläthenhet. Då jag nu till en början ber att något få genomgå det förslag, Utskottet afgifvit, måste jag uttala den fägnad jag erfor då jag började läsa Utskottets betänkande. Det uttalades mycket goda och riktiga grundsatser, och dessa uttalades på ett enkelt och sannt vis. Efter sådana uttalanden skulle man emellertid hafva väntat att slutet blifvit ett helt annat än det, hvartill man sedan finner att Utskottet kommit, ty då man icke endast framhåller nödvändigheten af att väl ordna landets försvar, utan äfven citerar hvad som under föregående riksdagar i sådant afseende framhållits, men snart derefter kommer och säger att man icke kan biträda Kongl. Maj:ts nådiga proposition, utan i stället framlägger ett förslag, som, om det antoges, alldeles icke skulle betrygga landets försvar, måste jag säga att det är ganska märkvärdigt huru man, då man likväl bygger på en sann princip, dock lyckas åstadkomma en slutföljd, som omöjligt kan leda till det mål, man sträfvat att nå. Man har begynt med att säga något, som redan mångfaldiga gånger här blifvit upprepadt, nemligen att indelta armén icke passar till befälsstam, men Utskottet har i sitt förslag i stället velat införa en värfvad trupp, som skulle utgöra befälsstam. Den, som sedan länge tagit del i riksdagsförhandlingarne, bör mycket väl kunna erinra sig den tid, då Riksens Ständer ville afskaffa all värfvad trupp och göra indelta armén till den enda tjenstgörande. Nu har man deremot till en motsatt åsigt, nu vill man upplösa den indelta armén och ställa all stamtrupp på värfvad fot. Då man mot viss lega anskaffar man-

Landförsvars-
rets ordnande.
(Forts.)

skapet och förlägger det i kaserner, kommer det just i den ställning, som är utmärkande för den värfvade soldaten. Möjligen skulle någon vilja säga, att den indelta armén är värfvad, ty äfven den mottager lega, men förhållandena äro likväl ofantligt olika derigenom, att den indelta armén tillhör folket i sin helhet genom sina sysselsättningar mellan vapenöfningarne och derföre äfven blifvit af folket älskadt och aktadt, under det den värfvade soldaten, huru god han än må vara, måste motse det öde att vara skild från öfriga klasser af medborgare samt att icke kunna af dem med samma förtroende omfattas. Då man vill ordna ett lands försvar, visar det sig naturligtvis att dertill fordras stora och betydande penningeuppföringar, och man måste derför söka att så mycket som möjligt minska dessa. Det har ju ofta äfven under öfverläggningarne här yttrats, att det blir alltför dyrt, att man bör söka minska kostnaderna. Ja väl, mina herrar, om det går an att uppgöra ett förslag, som kostar mindre, men likväl uppfyller de villkor, som fordras för att bilda ett godt och nöjaktigt försvar, hvarför skulle man ej antaga det? Men om man uppgör ett förslag, hvilket utfördt icke uppfyller dessa villkor, så är den kostnad som på detsamma användes helt och hållet att anse som förspild, ty allt hvad man gör för försvarets ordnande och som icke leder till ändamålet, är detsamma som att förspilla krafter, hvilka borde samlas på en punkt för att följdriktigt användas för detta måls uppnående. Man måste derför i främsta rummet iakttaga, att, när man väl känner de kostnader som krävas, man icke får sky de uppföringar som blifva nödvändiga för målets vinnande, men äfven se till att medlen användas så riktigt som möjligt. Här om torde denna Kammares ledamöter i allmänhet vara fullt öfvertygade. Det återstår då att reda ut, icke hvilket mål det är man söker, utan sättet att nå detta mål; första villkoret att nå detsamma är att kunna uppställa en här, hvilken, förutom det befäl, som erfordras för dess bildning och förande, består af ett tillräckligt antal af den landets befolkning, som är i de år, att den kan tjena och motstå de mödor tjensten för med sig. För att kunna göra detta måste man bygga försvaret på den erfarenhet vi kunna henta från andra länder; om vi då se oss omkring, finna vi den allmänna värnepligten öfver allt tillämpad, på sonliga ställen har man underkastat sig densamma i följd af föregående olyckor, på andra ställen derför att man sett dessa olyckor och låtit varna sig deraf samt i tid sökt medel att värja sig deremot. Det måste jag nämna såsom svar på den här uttalade tanken, att det först fordrades att landet blifvit pröfvadt under kriget innan det underkastade sig en sådan börda, att sådant kan gå an för ett stort land, men för ett litet land går det icke an, ty för detta slutar pröfningen med att landet blir underkufvadt. Det får då underkasta sig den allmänna värnpligten, men icke för att försvara *sin sjelfständighet*, utan kanske för att lyda den fränmande herskarens bud, försvara hans intressen och möjligen bidraga till hans eröfringar. Är detta bättre än att sjelf inse hvad landets väl kräffer och då också ikläda sig de uppföringar som fordras? Man har äfven fäst sig vid, och det är nog ganska viktigt att taga i beräkning, de arbetskrafter landet skulle förlora derigenom att alla, hvilka vore dugliga till krigstjenst och vore i de

år värnpligtslagen omfattade, skulle användas för att bilda hären. De förslag som uppgjorts dels af Utskottet dels af reservanterne, skulle jag dock för min del tro fordrade lika mycket af landets arbetskrafter som det af Kongl. Maj:t i den nådiga propositionen framlagda. Om man nemligen uttager en del af de värnpligtige till en längre och fullständigare öfning och gifver den andra delen en något mindre öfning, måste denna ringa öfning inträffa just på den tid, då landet bäst behöfver alla arbetskrafter. Man vinner således icke någon synnerlig besparing af arbetskrafter genom en sådan delning af öfningarne, med mindre man icke nedsätter öfningarne för de mindre öfvade till ett sådant minimum, att de icke kunna tänkas motsvara de ledamöters önsksningar, som ifrågasatt en sådan delning. Dertill kommer, att, om man på detta sätt nödgas under en kortare tid bibringa de värnpligtige en viss grad af soldatbildning, måste detta ske i allt hvad som rör deras användande på fältet, och den enformighet i öfningarne, de härigenom blifva underkastade, kommer att så hårdt anlita deras krafter, att man väl icke torde kunna kräfva af dem så mycket som man borde.

En stor skillnad är, om de ligga längre tider under vapen, och använda dessa tider efter en viss ordning till undervisning i vapnets bruk och allt hvad till deras utveckling hör; och om desse ynglingar ingå i hären och underkastas den öfningstid, som är föreslagen i Kongl. Maj:ts proposition, så ber jag Kammarens ledamöter taga i betraktande, att det derigenom vinnes icke allenast en ordnad krigsmakt och således ett betryggande försvar för landet, utan det vinnes jernväg något särdeles viktigt, eller att hos ungdomen implantas: känsla för ordning, för lydnad och för nödvändigheten att underkasta sig andras vilja, innan man framträder för att sjelf en gang fordra underkastelse af andra. För någon tid sedan träffade jag en tjänsteman vid jernvägarne, som visserligen icke hade någon af de högsta platserna men dock en framstående, och han sade mig: »skaffa oss folk, som ega energi, och vi skola alltid vara tacksamma, ty hos oss anmäla sig många, som kunna mycket, men de ega icke kraft, energi och beslutsamhet». Det är just detta, som skulle kunna grundläggas hos de värnpligtige, om dem lemnas en öfning sådan som den i Kongl. Maj:ts förslag afsedda. Och deri ligger en af de viktigaste anledningarne till införande af en fullständig värnpligt.

Här har blifvit framsteld anmärkning deremot, att man skulle uttaga alla och öfva dem, hvarjemte man sagt, att det vore bättre att dela dem i *en* del, som öfvades mera, och en del, som öfvades mindre, därför att det finnes intet land, som underkastat sig öfning af alla; men vi måste ihågkomma, att man får lof att taga i betraktande de vanor, vårt land har. I vårt land har just denna öfning af alla, alltifrån beväringinstitutionens tillkomst, varit antagen såsom en gifven sak. Jag tror, att man hvarken kan eller bör frånträda detta, ty just genom frånträdaude häraf väcker man missmod hos dem, hvilka nödgas underkasta sig en längre värnpligtsöfning, under det andra erhålla mindre öfning och således för mindre uppoffring slippa från sin skyldighet, och jag tror, att man gör väl i att icke frånträda den grundsatsen, att alla, då det gäller försvaret, ske lika rätt och

Landförsvars-
rets ordnande.
(Forts.)

Landförsvars-
rets ordnande.
(Forts.)

skola bära lika tunga. Man har framhållit såsom ett skäl till den tveksamhet, som inom Utskottet varit rådande, att landet ännu icke vore moget för ett sådant steg, som att öfvergå till allmän värnpligt, att det fordras tid, innan man kan inse nödvändigheten deraf, och att förr än det sker, kan man icke begära, att man skall ikläda sig en en så stor börda. Mig förvånar något en sådan åsigt, därför att detta förslag innebär ju icke något nytt. Redan för mer än ett år sedan blef landet förtroget med det förslag, som den af Kongl. Maj:t tillsatta komité uppgjort, och det vore väl icke särdeles öfverraskande om man skulle trott att Kongl. Maj:ts proposition skulle komma att till hufvudsakliga delar derpå grundas. Det har således varit ett tillfälle och en skyldighet för alla, som äro i närmare beröring med vårt lands folk, att göra det förtroget med den tanken, och denna befolkning kan omöjligen vara i okunnighet om det beslut, som Riksdagen fattat, att, då grundskatterna blifva afskrifna, skall landet ikläda sig ett försvarssystem, fullt betryggande och bygd på allmän värnpligt. Detta hade bort, åtminstone efter min öfvertygelse, fästa sig hos allmänheten såsom en pligt och en skyldighet, hvilken den hade att uppfylla för ernående af det af åtskillige så synnerligt efterlängtade målet att befrias från dessa skatter.

Att ingå uti en granskning och vederläggning af Utskottets förslag till skrifvelse, skulle måhända icke vara särdeles nödvändigt, ty jag tviflar på, att denna Kammare är sinnad att gilla redaktionen af den föreslagna skrifvelsen; men något måste jag dock fästa mig vid densamma och bland annat dervid, att man vill att öfningstiden för dem, som skola mindre öfvas, skall göras så ytterst inskränkt, att den icke ens motsvarar den rekrytöfningstid, som för indelta armén nu är bestämd, och tror, att desse värnpligtige, sålunda öfvade, sedermera möjligtvis skulle kunna användas i en här, hvilken skall uppställas emot fullt öfvade och disciplinerade soldater. Detta är en förvillelse, som man bör söka att bekämpa och öfvervinna; men det ändå mera förhatliga, som förekommer, är naturligtvis att betala en värnpliktig för att fullgöra sin skyldighet. Det förderfvar helt och hållet icke allenast värnpligtens idé, utan verkar inom den värnpligtiga armén till förqväfande af den känsla, som alltid bör hållas fram, nemligen, att det är en skyldighet, jag uppfyller, genom att försvara mitt land. Denna skyldighet utgör jag, därför att jag är medborgare i detta land, i hvilket högsta förvaltningsgrenar jag måhända framdeles är kallad att en gång inträda, och något måste göras för att förvärfva en så beskaffad rättighet. Det har icke varit möjligt för de herrar, som önskat en delning af de värnpligtige, att kunna komma ifrån nödvändigheten af en lottning, ty så snart jag begär att grunda den utgående styrkan på frivillighet, går jag från värnpligten och söker, hvar jag kan få folk i mitt ställe, för att sjelf slippa från en skyldighet, som dock bör vara den allra oeftergifligaste. Man måste helt och hållet afskilja den olyckliga tanken att emot penningar kunna köpa sig fri från en skyldighet, som dock är den angelägnaste och dyrbaraste, man har, då man tillhör ett land, som vill bibehålla sin sjelfständighet. Men jag undrar alldeles icke mycket derpå, att dessa tankar framkomma, de hafva sin grund i något vida betänkligare och

det är den omständighet, att det har framstälts af ett stort och mäktigt parti, vare sig inom Riksdagen eller inom landet, en fordran och en begäran att blifva fri från indelningsverket — jag fäster mig nu endast vid hvad som rör krigshären — icke endast för att blifva derifrån befriad, utan för att lemna rättighet åt staten att ordna sitt försvar, ty märken väl, mine herrar, vi ega icke rätt att ordna vårt försvar, med mindre än att det lemnas åt en stor klass af medborgare en ersättning därför. Huru pass det sedermera kan komma att se ut i en framtid mellan desse, som, för att ikläda sig skyldigheten af värnpligt, därför erhållit stora förmåner, och de, som alldeles icke få något annat än skyldigheter, det torde man kunna ana och förutse. Det är socialismen, som skall här af utvecklas, af hvilken vi icke hafva stor erfarenhet, men som otvifvelaktigt skall göra sitt inträde äfven i vårt land, närd af orättvisor begångna mot flertalet af befolkningen.

Då jag icke tror mig böra uppehålla Kammaren med att ingå i någon vidare vederläggning af Utskottets förslag, eller de reservationer, som med detsamma kunna ega något tycke, måste jag dock anses hafva skäl att fordra, att få säga hvad jag tänker i afseende på hufvudfrågan. Jag skulle anse, att Kammaren borde antaga Kongl. Kongl. Maj:ts proposition så långt det enligt grundlagens bud kan ske, således antaga under denna riksdag värnpligtslagen, och sedermera torde Kongl. Maj:t icke underlåta att vid en kommande riksdag framlägga förslag till lagar rörande härordningen samt härens beklädning, attöfning och underhåll. Vill Kammaren deremot biträda Herr Rosensvärds förslag, skall jag för min del icke sätta mig deremot, men hvad jag måste motsätta mig är Grefve Henning Hamiltons förslag, emedan detsamma icke innebär något annat än ett på nedersta trappsteget bland reservanternes stående förslag, eller en beväring och en värfvad stam. Detta kan icke utgöra något fullt betryggande ordnande af försvaret; och skulle man vilja säga, att det icke afser någon värfvad stam, skall man snart finna, att det icke är möjligt att få någon stam utan mot betalning, och då blir den ju värfvad. Man har äfven sagt, att det vore för mycket begärdt, att desse värnpligtige skulle öfva sig så länge och att man borde se till om icke denna öfning kunde blifva något mindre; under det att andra åter säga, att denna öfning vore alldeles för ringa. För min del tror jag, att man gått så nära man kunnat den minsta möjliga öfningstid som kan fordras för ernående af hvad man önskar eller fullt utbildade soldater, och om äfven, såsom några påstå, kavalleriet skulle erhålla för liten öfning, tror jag, att desse senare icke haft så fullt reda på hvilken styrka kavalleriet har i sitt befäl sina eliter och repetitionsöfningar. Åtskilliga andra anmärkningar hafva blifvit gjorda, och det blefve kanske för långt att upptaga dem alla till besvarande, men jag kan dock icke underlåta att vidröra ett par, hvilka här på förmiddagen blifvit anförda. Det har framkommit en gammal tanke hos en representant, som förr hade sin plats i Andra Kammaren, nemligen tanken på Schweiz' dalar och berg, och han upprepade sin tanke om dess härordning. Jag tror, att han sjelf icke skall kunna förneka, att, om Riksdagen ingått på hans förslag till härordning, sådant det då framställes, i likhet med den schweitziska armén, hade vi genast

*Landsförsvar-
rets ordnande.*
(Forts.)

fatt göra om densamma, emedan, om vi vilja följa detta lands exempel, vi måste betänka att detsamma sjelf alltmer börjat att inse det ofullständiga i sitt försvar och vidtagit steg till förbättrande deraf, äfven om desamma ännu äro så ringa, att de ej motsvara behofvet. Man har insett, att det befäl man eger, med undantag af ett försvinnande fatal, saknar erforderlig militärisk bildning, och man sträfvar att komma från obestämdheten i organisationen af försvaret. Jag vill ej besvära Kammaren med att bemöta hvad den ärade representanten yttrade i afseende å det sätt hvarpa vår officerskorps, enligt hans förmenande, skulle behandla soldaten.

Framför allt vill jag nu lägga Kammaren på hjertat, att, da man uttalar, och detta är ju allas tanke, att försvaret måste snart ordnas, så vore det ett stort och märkligt steg för ernående af detta snara ordnande, om Kongl. Maj:ts proposition vid denna riksdag blefve antagen; derigenom skulle alldeles icke inträffa att den kunde genast sättas i verket, emedan naturligtvis först måste ifrågakomma ett öfvergångsförslag, hvilket torde upptaga en hel Riksdags öfverläggning, och dessutom hela finansfrågan, men vore grunden en gång lagd att på vämpligten, sådan den i nämnda proposition finnes uttalad, utföra härordningen, borde vi också kunna visa att svenska folket verkligen vet att infria sina ord och att icke allt som blifvit sagdt i detta afseende endast varit mer eller mindre lyckade fraser eller väl utlagda meningar och tankar, som sluta med att man ej velat eller kunnat något utföra, ty så gestaltar det sig, om icke för våra egna ögon, dock otvifvelaktigt för utländska makter, enär, om de ock eljest föga bry sig om hvad vi företaga i vårt land, så hafva de dock lika väl som vi sjelfva reda på allt hvad vi göra för vårt försvarsväsen, och få de skäl att tro, att vi i det afseendet icke kunna uträtta något, fruktar jag, att vi icke ingifva dem den aktning som vi borde gifva och som vi skulle gifva, om vi rätt uppfattade värdet af Kongl. Maj:ts nu förevarande proposition.

Herr Wijkander: Det är en vanskelig sak att få ordet efter en sådan talare som den vördade man, hvilken nyss yttrade sig, och detta desto mer, da man, såsom jag, i alla afseenden instämmer i hans uttalade åsigt: men da Kammaren visat mig det förtroendet att insätta mig i Utskottet, vågar jag något taga Kammarens talamod i anspråk, men jag skall dervid söka fatta mig så kort, som i detta vigtiga ämne är möjligt.

Utskottets Ordförande yttrade nyss, att han efter Utskottets arbete icke misströtade om frågans framgång. Lika visst som han är också jag öfvertygad att vi icke behöfva misströta, och som skäl för denna min uppfattning tillåter jag mig att åberopa den diskussion, som i dag i denna Kammar förekommit. De anmärkningar, som blifvit framställda mot Kongl. Maj:ts förslag, hafva enligt min tanke varit så obetydliga, så lätt vederlagda, att de blott bidragit till att ytterligare stärka min öfvertygelse, att detta förslag, såsom i den af General Rosensvärd afgifna och af mig biträdda reservationen säges, »innehåller grundvalarne för ett efter våra förhållanden lämpadt, på allmän värnpligt följdriktigt byggdt försvar». Hvad som i dag blifvit

mot detta förslag inom Kammaren anfördt, har jag samvetsgrant sökt för mig anteckna. Dessa anmärkningar rymmas på den lilla papperslapp, som jag här håller i handen, och utber jag mig att få försöka att i få ord med klockan framför mig vederlägga dem. Landförsvarets ordnande.
(Forts.)

Först har då blifvit yttradt, att det Kongl. förslaget medförde för stora kostnader. Ja, att det är kostsamt, är en sanning. Försvaret är alltid dyrt, blir det allt mer och mer, och för ett litet land alltid dyrare än för ett stort. Men äfven vårt nuvarande försvar är kostsamt, och jag tror, att, om man räknar efter huru mycket vi för år 1876 behöft höja anslagen till fjerde hufvudtiteln, man skall finna att det är ganska betydliga belopp. Dessutom, må vi komma ihåg hvad den talare, som nyss hade ordet, erinrade om; må vi komma ihåg hvad det kan kosta att icke skaffa sig ett betryggande försvar! I denna erinran ligger också bästa svaret till dem, som finna det Kongl. förslaget för kostsamt, och hvad det beträffar, att besparingar deri skulle kunna göras, får jag, som varit ledamot i den förslagens granskande tillsatta komité, inför Kammaren försäkra, att efter min uppfattning kostnadsberäkningarne äro snarare för höga än för låga.

Vidare har man sagt, att hären enligt Kongl. Maj:ts förslag icke skulle erhålla nog fasthet, nog kontinuitet. Detta må man säga. Det är blott erfarenheten, som kan visa hvilken som har rätt. Jag ber dock att få erinra, att, då förslaget blifvit af s. k. fackmän granskadt och godkänt, ligger väl deri någon borgen för dess godhet. Men, då desse fackmän kommit till den slutsats, att förslaget innebär tillräcklig fasthet, skedde detta under den ovilkorliga förutsättningen, att detsamma icke fick sönderrifvas, såsom Utskottet gjort. Om man inför dubbla kategorier, i det att en del af de värnpligtige skulle öfvas mer och en annan mindre; om man nedsätter de mer öfvades antal till en aldeles otillräcklig siffra; om man kommer med värfvade stamsoldater o. s. v., då kan man med skäl tillvita förslaget att icke medföra fasthet och kontinuitet, men beskyllningen är orättvis, om den riktas mot det Kongl. förslaget ostympadt och helgjutet.

En annan anmärkning, som blifvit framställd, är att svenska folket icke skulle vara moget för en så genomgripande förändring i hela samhällslifvet, som en tillämpning af Kongl. Maj:ts förslag skulle medföra. Jag tillstår att jag brister i svaret på denna anmärkning, men de, som fränställa den, torde blifva i sin ordning mig svaret skyldige, om jag frågar dem: när blir vårt folk för en sådan reform moget? Må vi se till att icke vårt land under väntan härpå blir moget för eröfrarens svärd! Det är en utopi att vänta på att hela massan af folket skall blifva moget för förändringen och jag för min del kan icke tillmäta detta skäl mot det Kongl. förslaget någon vigt. Man har äfven sagt, att förslagens genomförande skulle döda frihets- och sjelfständighetskänslan hos folket. Skulle verkligen utbildning i det mest energiska, mest kraftfulla yrke döda frihets- och sjelfständighetskänslan? Jag tror att erfarenheten härpå svarar, att, hvad man än må tillvita militäryrket, icke plägar det öfväga sjelfständighetskänslan. Tvärtom! Den energi, den viljekraft, den snabbhet i fattande af beslut, som man städe träffar i krigarnes leder i högre grad än annor-

Lanåförsvarsstädes, äro egenskaper, som icke torde kunna förnekas högt värde i alla det mensklige lifvets förhållanden.

(Forts.)

Derpå har blifvit yttradt, att lottning icke borde finnas. Jag vill dervid erinra om, att den lottning, som det Kongl. förslaget upp- tager, är af en helt annan beskaffenhet än den som af Utskottet och af några enskilda reservanter blifvit föreslagen. Den förra gäller endast ordningsföljden, i hvilken de värnpligtige äro skyldige att ingå vid de olika vapnen, när icke tillräckligt antal frivilligt anmält sig, och att den paragraf i förslaget, der denna grundtanke i afseende på lottningen var uttalad, blifvit af Utskottet struken, det kan jag icke annat än beklaga, och deremot hafva flertalet af denna Kammares ledamöter i Utskottet reserverat sig.

Några talare hafva ansett, att man borde hafva två kategorier af värnpligtige samt dessutom stamtrupp. Det är möjligt att vi blifva tvungna att hafva två kategorier. Jag fruktar det nästan, då denna tanke blifvit biträdd äfven af den reservant, som i sin reservation nedskrifvit, att »man leder värnpligtsidéns tillämpning ut ifrån den rätta stråten genom att dela de värnpligtige uti tvänne, med afseende på deras stridsduglighet så väsentligt skilda afdelningar». Om dock så måste ske, afviker man derigenom verkligen från värnpligtens grundtanke; man gör sig skyldig till — jag ber om ursäkt för det härda uttrycket — ett förfuskande af värnpligtsidén. Denna delning är visserligen införd i åtskilliga länder, men jag tror icke att exemplen äro uppmuntrande. Det har skett af nödtvång och ingalunda därför, att man ansett det såsom det bästa. Om man måste gå in på en sådan delning, får man dock ihogkomma, att den kategori, som skall öfvas mer, också måste erhålla *tillräcklig* öfning; och det är min pligt att i detta fall uttala min öfvertygelse, att den, som fått 90 dagars vapenöfning, kan icke föras mot fienden annat än såsom slagtoffor. Dessa 90 dagars rekryter kunna visserligen användas som officers- uppässare, sjukvaktare, trängmanskap m. m. d., men man måste ihogkomma, att lottningens karakter derigenom helt och hållet förändras, så att det verkligen blir en lottning om hvilka som skola gå i elden genast, och hvilka som skola hållas bakom striden eller vid krigets utbrott ingå i depôtorna för erhållande af fortsatt utbildning. Det var möjligt under den gamla kolonntaktikens tider att inblanda mindre öfvadt manskap bland mera öfvadt, det var då nog att följa sin trupp och lystra till sin befälhafvares röst, men i våra dagar är tanken på stam och beväring en öfvervunnen ståndpunkt. Med den öfvervägande betydelse, som den spridda ordningen erhållit, måste hvarje soldat sjelf känna sina skyldigheter och sjelf begripa hvad honom anbefalles. Man kan icke ostraffadt vid fastställandet af härens ordning glömma krigskonstens fordringar och de senaste krigens erfarenhet.

Om jag icke vill gifva en ärad kollega inom Utskottet fullkomligt orätt, då han förklarar, att om antalet af de värnpligtige, som hade att undergå den längre öfningen, bestämes till 12,000, skulle man kunna »påräkna att vid härens försättande på fältet ega tillräckligt antal mera öfvade och sålunda användbara soldater», så ber jag honom likväl komma ihog, att, såsom äfven en annan reservant anmärkt, man sålunda tvingas genast föra under fienden alla de ül-

dre klasserna, hvilka redan hunnit glömma hvad de en gång lärt och sålunda väl skulle behöfva genom någon repetitionsöfning återvinna det förlorade. Denna anmärkning drabbar icke det Kongl. förslaget, som i linieklasserna eger tillräckligt manskap för den första mobiliseringen. Huru snart behöfver man icke dessutom sända ersättningsmanskap till fältarmén? Kan man rimligtvis påräkna att de till depöten inkallade 90 dagars rekryterne der under själva kriget hinna nöjaktigt utbildas? Erfarenheten svarar härtill nej, särdeles när det gäller landets försvar och ett relativt litet folk. En annan olägenhet af en så beskaffad delning af de värnpligtige, hvilken olägenhet man i alla länder sökt undvika, är, att det blifver familjfäder i första rummet, som föras mot fienden, under det att pojkar på några och tjugo år gå in i depöterna. Att det Kongl. förslaget undvikit denna olägenhet, hör onekligen till en af de största förtjenster.

Talar man åter om »stam», ber jag få erinra, att alla värnpligtige arméer hafva stam, befälstam, men icke stamtrupp, hvilket är något helt annat, och jag hembär Friherre Stjernblad min tacksamhet för det förtydligande af sin reservation, han nyss gjorde, då han förklarade att han icke velat införa värfvade specialvapen, utan endast tillräckligt antal rekapitulanter vid rytteriet. Det är nemligen ett önskningsmål för alla värnpligtige arméer att kunna vid berörda vapen qvarhålla de värnpligtige ett eller annat år längre än värnpligtslagen föreskrifver.

Vidare hafva några talare ansett, att öfningstiden borde inskränkas. Denna anmärkning är nyss besvarad. Om man för mycket inskränker öfningstiden, förfelar man ändamålet, hvilket väl är att få ett betryggande försvar. Förfelas detta ändamål, äro alla kostnader och uppoffringar förspilda. Herrarne måste dock fästa afseende vid, att desse så kallade sakkunnige män, som suttit i den komité, hvilken granskat det Kongl. förslaget, sagt att öfningstiden enligt förslaget är så kort, som den för vinnande af det stora ändamålet möjligen kan vara. Så kort öfningstid har ingen annan värnpliktig armé mer än den schweitziska, och denna har ännu icke bestämt sitt eldprof. Endast i skyddet af en erkänd neutralitet torde man kunna ens ifrågasätta en sådan milisförfattning, som den schweitziska, hvars militära ändamålsenlighet lindrigast sagdt kan betviffas.

Äfven har man framhållit, att man i första rummet ville hafva frivillighet, men, mine Herrar, en frivillighet, framkallad med penningar, är *värkning*, och, går man in på den vägen, må man åtminstone icke vidare tala om att man vill grunda sitt försvar på allmän värnpligt. Huru omöjlig dessutom värningen är i våra dagar, torde vara oss alla så väl bekant, att det vore kanske ogranmlaga att med denna fråga upptaga Kammarrens tid.

Vidare är sagdt, att det vore misshushållning att öfva flere än som vid första mobiliseringen erfordras. Denna anmärkning vore befogad, om man hade någon garanti att det i ett krig icke behöfdes mer än den första mobiliseringen, men i våra dagar går kriget så fört, att det är otänkbart att hinna efter ett krigs utbrott gifva någon del af hären erforderlig öfning i depöterna. Endast med svårighet kan man, såsom redan är anmärkt, hinna att der upphjelpa en

Landförsvarets ordnande.
(Forts.)

Landförsvarsordnande. krigsbildning, som förut varit ofullständig, men att hinna till stridsdugligt folk utbilda råa rekryter, är rent af omöjligt.

(Forts.)

Några talare hafva velat bygga vårt försvar på indelt grund, men dervid torde jag icke behöfva eller ens böra uppehålla mig, då den siste talaren redan svarat derpå.

Det har talats äfven om att rytteriet enligt Kongl. Maj:ts förslag vore för svagt och behöfde längre öfningstid. Jag tillåter mig att till svar derpå återropa hvad Herr Rosensvärd i sin reservation derom yttrar, nemligen, »att det ligger en inre styrka och organisativ fasthet i den homogena utbildningen för alla inom samma vapen». Dessutom måste ihågkommas, att eliternas och underbefällets antal vid rytteriet är betydligt större än vid öfriga vapen.

Slutligen har man talat om att öfvergången till det nya förslaget vore för hastig, för plötslig. Men det är nu icke fråga om något öfvergångsförslag; Kongl. Maj:t har ännu icke framlagt något sådant. Nu är fråga om härorganisationen, sådan den i en framtid skall blifva.

Emellertid betraktar jag, såsom jag redan nämnt, samtliga dessa anmärkningar såsom ingalunda af den vikt, att de böra afskräcka oss för att antaga förslaget. Om Kammaren därför antager Herr Rosensvärd's reservation, bereder Kammaren derigenom å ena sidan Kongl. Maj:t en berättigad anledning att ånyo framlägga sitt förslag, hvarvid Kongl. Maj:t är oförhindrad att i detsamma vidtaga mindre jemkningar, derest sådant pröfvas nödigt, på samma gång Kammaren å andra sidan bereder svenska folket och Riksdagen tid att ytterligare ett år betänka förslaget, och detta förslag är så viktigt och, jag är förmenen nog att säga det, äfven så godt, att det väl tål bade att betänkas och ytterligare granskas.

Jag anhåller sålunda om bifall till Herr Rosensvärd's reservation, men som den lilla ändring deri, Herr Rosensvärd vid sitt muntliga anförande gjorde, måhända icke var en förbättring, är det reservationen i dess ursprungliga form, som jag yrkar måtte af Kammaren antagas, eller: »att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t behagade för kommande Riksdag framlägga ett förslag till ny härordning, fotadt på det nu meddelade nädiga förslagets grunder.»

Herr Montgomery-Cederhielm: Såsom reservant emot Särskilda Utskottets betänkande vid 1871 års urtima riksdag och såsom tillhörande minoriteten vid riksdagen år 1873 i afseende på fattande af beslut om härordning, må det tillåtas mig att yttra, att jag fortfarande hyllar den öfvertygelse, att det med våra tillgångar lämpligaste sätt för erhållande af ett starkt försvar otvifvelaktigt är att bibehålla och utveckla den stam, som vi hafva och att gifva ytterligare styrka och bildning åt beväringen, med ett ord, att fortgå på den bana, som beträddes af 1856 års riksdag, då anslag beviljades till ökad öfning åt armén och ökad öfning åt beväringen. Men om jag således i vissa delar är af samma åsigt, som Grefve Henning Hamilton, kan jag dock icke komma till samma slut som han. Hvad är egentligen frågan nu? Hvad kan blifva resultatet af denna Riksdags öfverläggning? Vi kunna icke bifalla eller afslå Kongl. Maj:ts proposition. Vi

kunna icke heller bifalla något af de mellanliggande förslagen, Kongl. Maj:ts proposition var baserad på förutsättningen om antagande af ett tillägg till 80 § Regeringsformen. Denna förutsättning finnes icke mer, ty tillägget antogs icke. Riksdagen åter hade begärt, att i sammanhang med härorganisationen Kongl. Maj:t skulle gifva förslag till grundskatternas afskrifvande — något sådant förslag kom icke. Något förslag om öfvergang från det gamla systemet till det nya finnes icke heller. Det kan således icke vara fråga om att bifalla utan endast att gifva ett beslut, som kan gifva stöd åt Kongl. Maj:ts regering för dess vidare åtgöranden i saken. Vid sådant förhållande och då jag anser mig böra rätta mig efter Riksdagens beslut och anser min pligt vara att bidraga till att söka göra detta Riksdagens beslut så nyttigt och lyckobringande för det allmänna som möjligt, måste jag förorda och anse lämpligast, att Kammaren fortfarande ställer sig på den grund, att försvaret skall baseras på allmän värnpligt. Vidare måste jag anse för min pligt att bland de olika förslag, som blifvit framställda, gifva företräde åt det bästa, det som äfven de, hvilka äro emot detsamma måste erkänna, att det är »helgjutet, konsekvent och genomtänkt» eller Kongl. Maj:ts förslag. Jag får således yrka bifall till Herr Rosensvärds reservation och har för min ringa del icke något emot det af Herr von Geijer gjorda tillägg, att ordet »hufvudsakligen» må få inflyta framför ordet »fotadt».

Landförsvarets ordnande.
(Forts.)

Herr von Ehrenheim: I likhet med den siste talaren hörde jag till reservanterne mot 1871 års riksdags beslut och till dem, som motsatte sig 1873 års skrifvelse. Deremot skiljer jag mig från honom derutinnan, att jag icke kan anse en af Riksdagen till Kongl. Maj:t aflåten skrifvelse vara bindande, allra minst för de representanter, som till beslutet om denna skrifvelse icke bidragit. Jag anser denna skrifvelse icke bindande och vill icke anse den bindande, i första rummet derför, att det kränker min rättskänsla att köpa ett försvar för sådana eftergifter, som omtalas i 1873 års skrifvelse, hvilken rent af gör dessa eftergifter till ett vilkor för att representationen skall åtaga sig en härordning, som innebär ett fullt betryggande försvar. Jag gör det vidare icke derför, att jag är fullt öfvertygad att ett fullt betryggande försvar aldrig vinnes på denna basis. Från början af det nya representationssättets tillämpning har försvarsfrågan varit den fråga, som främst af alla sysselsatt representationen, och häri borde ju rätteligen ligga och ligger också något glädjande, men vid frågans behandling delade man sig snart, i det en del deri såg i främsta rummet försvaret och en annan del i första rummet skattenedsättningen. Jag tror icke för min del, att frågan någonsin löses på det sätt, att den första sidan söker att vinna den andra sidan genom eftergifter, utan, såsom här blifvit yttradt, denna fråga uppkallar folkets högsta moraliska kraft, och till denna moraliska kraft, till fosterlandskärleken skall man appellera samt smaningom på öfvertygelsens väg föra dem, som se saken från skattelindringens synpunkt, öfver till deras sida, som i första rummet vilja ett kraftigt och betryggande försvar. Ett stort bevis härför ser jag i den behandling, frågan fått i det Kongl. förslaget. Der framställes i första rummet frågan om värnpligten. Kongl. Maj:t

Landförsvars-
rets ordnande.

(Forts.)

har dock nogsamt visat att han icke glömt grundskatternas eftergiftande, i det han sagt att det nya arméförslaget icke skulle bringas till verkställighet förr än frågan om grundskatterna blifvit löst. Det är således värnpligten, som här spelar främsta rölen, och hvilket motstånd har icke denna utsträckta värnpligt mött! Finnes någon skynt af anledning att säga, att, därför att stora eftergifter blifvit gjorda, verkligen också stora personliga uppoffringar skola erbjudas?

Men det återstår ett annat stadium i fall man tror, att det Kongl. förslaget antages, och detta är att då skall det visa sig hvarifrån medel till kostnadernas betäckande skola tagas. Då skall man också få se att de millioner, som, så länge de finnas blott på papperet, icke äro så afskräckande, icke blifva så inbjudande då de skola åstadkommas genom ökade konsumtionsskatter och ökad allmän bevilning. Man skall få se, att det mäktiga intresse, som önskar skattelindring, likväl har för mycken känsla för svenska folket i dess helhet för att vilja pålägga det värnpligten och derjemte ökade skatter för att bereda sig sjelft en fördel, hvilken icke kan sägas vara grundad på någon rätt. Nej, ett fullt tillfredsställande försvar får man aldrig på denna väg. Hvad man kanske får, blir ett godtköpsförsvar, ett dåligt försvar, och den stora praktiska faran, som ligger i 1873 års skrifvelse, är att den syftar derhän, att kostnaderna för ett försvar, bygd på den der angifna grunden, må i det närmaste bli så små att de kunna betäckas af befintliga tillgångar, åtminstone om dessa för framtiden blifva någorlunda jämförliga med hvad vi nu hafva. Jag är således för min del fullt öfvertygad att, innan denna förbindelse mellan grundskatte- och försvarsfrågorna upphört, kan aldrig den senare frågan komma till en lycklig lösning. Jag försäkrar Herrar militärer om min aktning för den värme, hvarmed de försvarat Konungens och till en del deras eget förslag, men jag ber dem vara öfvertygade att det mål, som de eftersträfvat, aldrig uppnås så länge man låter försvarsfrågan i första rummet vara en skattenedsättningsfråga.

Af de förslag, som blifvit väckta, röstar jag för Grefve Hamiltons. Det är väckt af en man som kämpat mot 1873 års skrifvelse. Det innebär i sig sjelf stor olikhet mot densamma och lemman, om det skulle blifva Kammarens och Riksdagens beslut, fullt rätt att anse grunden för 1873 års skrifvelse frånträdd.

Jag röstar för detta förslag, emedan det efter min uppfattning vore önskvärdt, om försvaret kunde byggas på grundsatsen af stam och beväring, och slutligen därför, att genom antagande af detta förslag utesluter man icke möjligheten att ännu en gång taga under pröfning om icke indelningsverket kan komma till godo, en pröfning som man måhända nog hastigt skilt sig ifrån.

Herr Rydin: Vid 1873 års riksdag hörde jag till majoriteten i denna Kammare, som biträdde den då afgifna skrifvelsen, och jag minnes ganska väl huru Kronans då varande förste rådgifvare lade denna Kammare varmt på hjertat att den i afseende på denna skrifvelse skulle noga betänka följderna deraf, de uppoffringar det i densamma innehållna förslaget skulle medföra och att det endast var sedan han, i enlighet med hvad han ansåge vara sin pligt, framställt detta, som

han kunde vara med om att acceptera denna skrivelse. Denna Kam- *Landtförsva-*
 mare gjorde sig hans anförande till godo och för pluraliteten blef det *rets ordnande.*
 klart att den fråga, till hvars lösning denna skrivelse äsyftade att
 (Forts.)
 utgöra ett uppslag, var af stor betydelse och att målet, man efter-
 sträfvade, var förenadt med stora uppoffringar. Jag vill icke här vid-
 lyftigt redogöra för orsaken till det beslut Kammaren då fattade;
 endast det må vara sagdt, att jag och de med mig liktänkande ansågo
 att frågan kommit i en sådan knut, att det icke fans någon annan
 utväg än att på detta sätt afhugga den. Bland alla de stridigheter i
 åsikter, som då förefunnos, var det dock en punkt, i hvilken man var
 ense, och det var i afseende å den, som just är den största svagheten
 i vårt nuvarande försvar, eller ovissheten i fördelningen af kostnaderna
 för detsamma; denna ovisshet som ovilkorligen måste undanrödjias, men
 som icke kan undanrödjias utan att den form afskaffas, hvarunder för
 det närvarande bidragen till samma försvar utgå. Med denna grund-
 skattefråga som ligger till grund för försvaret voro äfven andra grund-
 skatter förknippade. Ojennheten å ena sidan i försvarets kostnad och
 sträfvandet att ernå skattelindring å den andra gjorde att den ena
 frågan bands vid den andra. Jag vill blott nämna detta såsom ett
 faktum, utan att vilja påstå, att icke någon annan lösning kunde fun-
 nits, men säkert är att några försök i annan riktning, eller att lösa
 försvarsfrågan oberoende af grundskattefrågan, icke skedde, utan man
 såg vid hvarje riksdag motioner om huru grundskatterna förminskades
 utan att något gjordes för försvarsverket och röster höjdes allt starkare
 och starkare i afseende på grundskattefrågans lösning. Då emellertid
 vid 1873 års riksdag denna Kammare antog denna skrivelse under
 förutsättning af ett starkt försvar, anser jag för min del också det
 vara denna Kammares pligt att infria sin förklaring på det sätt att,
 när den nu erhåller ett förslag till försvar bygd på allmän värn-
 pligtsgrund, den också uttalar en mening, som gillar detsamma, och som
 uttrycker att den håller fast vid sina åsikter i frågan.

Man har framhållit den ovisshet, som skulle möta i afseende på
 den ekonomiska sidan af saken, och den siste talaren har serskildt be-
 tonat detta. Denna omständighet gör, enligt min tanke, ännu mera
 till en pligt för denna Kammare att biträda Kongl. Maj:ts förslag eller
 Herr Rosensvärds reservation, på det Kongl. Maj:t måtte sättas i till-
 fälle att taga frågan i hela dess omfattning under ompröfning och
 framlägga förslag till försvarets ordnande äfven från finansiell sida.
 Sedan detta skett, har man att taga i betraktande, huruvida man vill
 vidkännas kostnaderna för ett så beskaffadt försvar, som det föreslag-
 na, eller måhända återgå till indelningsverket. Att nu afbryta då
 man just står i arbete för att göra denna fråga fullt utredd, anser jag
 vara i högsta grad betänkligt och förderfligt för frågans lösning. Man
 har rörklarar, att Kongl. Maj:ts förslag af hela landet mottagits med
 misstro och man åberopar den allmänna meningen emot detta förslag,
 men jag har också hört den allmänna meningen åberopas såsom ett
 skäl för att eftersträffa ett starkt och kraftigt försvar grundadt på
 allmän värnpligt. Hvarpå beror att allmänna meningen ena gången
 är för och andra gången mot? Derpå att allmänheten icke gjort för
 sig klart hvad allmän värnpligt är. Att den icke gjort sig förtrogen

Landtförsva-
rets ordnande.
(Forts.)

med de uppföringar den innebär. Frågas! äro då de uppföringar, som den allmänna värnpligten medför, af den beskaffenhet, att de böra verka afskräckande? Jag tror icke att så är fallet. Hvad man möjligtvis förlorar i några dagsverken, återvinner man i intensiv kraft genom den uppfostran som erhålles och den duglighet som förvärfvas och hvar och en skulle tacka sin Gud om han icke på sämre sätt förlorade ett år af sin lefnad än på det hvarigenom han gör sig duglig till rikets försvar. Det är gifvet dessutom att på samma gång som härigenom den individuella kraften utvecklas, befästes den solidaritetskänsla, på hvilken hela samhället hvilat och som gifver samhället kraft. Hvad är det som gör denna värnpligt så afskräckande? Det är den menskligheten genomgående olust för allt som kan göra den obehag. Man vill icke underkasta sig dessa öfningar, man vill hellre med penningar betala för att slippa detta onus, dessa personliga uppföringar, detta personliga arbete. Men, mine Herrar, såsom Geijer sade, man kommer i detta fall till den punkt att lifvets räkning icke längre kan salderas utan man måste betala med sin person.

På grund af hvad jag ofvan yttrat anhallar jag att få biträda den af Herr Rosensvärd afgifna reservation.

Herr Rentersvärd: Jag skall be att i några få ord få angifva min ställning till den nu föreliggande viktiga frågan. Då Riksdagen år 1873 ingick till Kongl. Maj:t med en underdanig skrifvelse, innefattande en anhållan att Kongl. Maj:t behagade till en kommande Riksdag framlägga förslag till härordning, byggd på den allmänna värnpligtens grund och fullt betryggande för vårt försvar, så och då nu ett sådant förslag från Kongl. Maj:t inkommit, hvilket är i full öfverensstämmelse med de af Riksdagens majoritet uttalade åsikter, hvilket vidare blifvit granskadt af de mest sakkunnige personer, och om hvilket slutligen det uttalande blifvit gjort, att det innefattar det minimum af uppföringar, som krävas, om man vill hafva ett verkligt betryggande försvar, är det för mig alldeles klart, att ingen, som hyser en sådan önskan, bör yrka på antagandet af ett förslag, som i minsta mån försämrar eller försvagar det af Kongl. Maj:t framlagda. Följaktligen kan jag icke med min röst biträda hvarken Utskottets förslag eller de olika framställningar, som blifvit gjorda af de många reservanterne. Det återstår således att yttra mig om den Kongl. propositionen. Jag ber då att få nämna, att ingen mera än jag kan vara villig till hvarje uppföring, som kan leda till det stora målets vinnande, och jag skulle således obetingadt antaga den Kongl. propositionen, om jag icke visste, att åtminstone i närvarande stund röjer sig inom landet en stor ovilja mot detta förslag, icke därför att man icke har anledning att hoppas eller tro, att det är fullt betryggande, utan därför att man anser de der ställda fordringarna, så väl hvad beträffar de kontanta anslagen som den personliga tjänstbarheten vara alltför stora. Jag tror, att det fordras ännu en tid, för att detta förslag må kunna erhålla den mognad, som gör det fullt antagligt. Jag anser för min del det klokaste vara att åter öfverlämna frågan, så öppen som möjligt i Kongl. Maj:ts händer, att icke genom ett nu fattadt definitivt beslut binda händerna hvarken på Kongl. Maj:t eller en kom-

mande Riksdag, utan lemna Kongl. Maj:t tillfälle att ytterligare taga *Landt försvars-
rets ordnande.* frågan under nådigt öfvervägande och derefter ånyo inkomma till Riksdagen vare sig med detta förslag omarbetadt eller med ett nytt förslag, bygdtt antingen uteslutande på den allmänna värnpligtens grund eller måhända till en del äfven på indelningsverkets grund eller båda dessa grunder tillsammans. Här hafva blifvit framställda åtskilliga förslag till underdånig skrifvelse i en sådan syftning. Bland dem finnes intet, som så nära öfverensstämmer med den af mig uttalade åsigten, som det af Grefve Hamilton framställda, hvilket äfven Herr De Maré antagit såsom sitt. Jag får således för min del anhålla, att Kammarerna med afslag å Utskottets hemställan måtte besluta att till Kongl. Maj:t aflåta en underdånig skrifvelse i den syftning, som innehålles i Grefve Hamiltons förslag.

(Forts.)

Herr Tornérhjelm: Jag skall endast i korthet yttra några ord för att angifva min ståndpunkt i denna fråga, ehuru jag för öfrigt icke har något så synnerligt nytt att säga, då de skäl, som kunna anföras mot det Kongl. förslaget, här blifvit upprepade från så många håll, att man snart nog bör kunna dem utantill. Jag börjar med att säga, att bland de förslag, som blifvit för Riksdagen framställda, är intet utarbetadt med större sakkämedom, mera fosterlandskänsla eller större fullständighet i detaljer än det af Kongl. Maj:t afgifna. Att så är förhållandet, är ock ganska naturligt, då dess upphofsmän äro personer med framstående ställning inom armén och vidsträckt erfarenhet i militära saker. Men oakadt de företräden, som det således i detta afseende obestriddigen eger, kan jag icke med min röst biträda detsamma. Det första och viktigaste skälet, som bestämmer mig härtill, är den af många talare framhållna dryga kostnaden. Såväl genom de stora kontanta anslagen som genom den förlust i arbetskraft, som till följd af de utsträcktta öfningarna skulle förorsakas industrien och näringarna, är denna kostnad så betydlig, att den efter min uppfattning pålägger landet större uppoffringar än det för närvarande kan bära. Härtill kommer äfven en faktor, som väl icke kan lemnas alldeles utan afseende, och det är att detta förslag för närvarande icke har sympatierna för sig hvarken inom representationen eller inom landet. Att så är förhållandet torde ej vara svårt att finna.

En ärad talare och framstående ledamot af den för detta ärende tillsatta komitén, hvilken varmt och fosterländskt försvarat dess betänkande och framhållit detsammes stora förtjenster, yttrade dervid, att det i en fråga som denna alltid är bäst att ärligt säga ut hvad man önskar. Han har utan tvifvel rätt deri; men det hindrar icke, att det ibland, och allra mest just i en fråga som denna, kan vara ganska svårt att bestämdt säga hvad man önskar. Jag vill dock för min del säga, hvad jag tror för närvarande eller åtminstone under den närmaste framtiden kan i afseende å den nu föreliggande frågan vinnas. Min åsigt härom är grundadt på ett uttryck, som Riksdagen år 1873 begagnade i sin bekanta skrifvelse till Kongl. Maj:t, nemligen att den önskade ett starkt försvar, grundadt på stam och allmän värnpligt. Det är mycket elastiskt detta uttryck; stam och värnpligt. En stam kan man naturligtvis få på olika sätt; ett annat uttryck i samma

Landtförsva-
rets ordnande.
(Forts.)

skrifvelse antyder dock, huru Riksdagen tänkt sig saken. Der säges nemligen, att frivilligheten bör i främsta rummet tagas i anspråk mot ersättning af statsverket. Det är just detta uttryck, som en del af ledamöterna i Utskottet tagit till utgångspunkt, då de föreslagit, att man borde bilda en stam af frivillige, som skulle åtnjuta en viss ersättning. Detta har nu af många blifvit skarpt klandradt, och man har sagt, att detta sätt att skaffa frivillige mot ersättning vore i det närmaste liktydigt med värfning. Ja! det må vara i en viss mån saunt. Men den nuvarande indelta armén kan ju då med lika rätt sägas vara värfvad; den mottager ju också ersättning, ehuru den icke utgår från kronan, hvilket deremot med de här i fråga varande frivillige skulle blifva förhållandet. Man har vidare sagt, att en dylik ersättning skulle inverka skadligt på den moraliska kraften och själfkänslan hos den på sådant sätt bildade armén. Jag kan dock icke inse, hvarför det i hvilket yrke som helst skulle taga bort moraliteten, om man är någorlunda väl betald för sitt arbete. Slutligen har man invändt mot denna frivillighet, att de bättre lottades söner icke skulle kunna inträda i ledet tillsammans med den frivillige soldaten. Huru är då förhållandet vid de nuvarande beväringsofvingarne? Der inträda äfven de bättre lottade i ledet tillsammans med de öfrige, och man har icke hört, att något missförhållande deraf uppkommit. — Ur den synpunkt, från hvilken jag utgått, eller att man först och främst bör se till, att den organisation, man vill ävägbringa, är sådan, att landet eger kraft att bära den, skulle jag för min enskilda del vara mest böjd att gifva företräde åt den reservation, som blifvit framställd af Herrar Key, Erikson jemte ett par andra ledamöter af Andra Kammaren. Men då jag icke tror, att denna Kammare har någon böjelse att instämna i densamma, så vill jag icke heller yrka på antagandet af detta förslag, som väsentligen är fotadt på den grundsats, som jag här i få ord antydte. Jag tror dock, att den icke kan undgå att förr eller senare göra sig gällande. Men som det icke är hopp om, att den nu skall blifva godkänd, och på det man måtte komma till något resultat i denna viktiga fråga, så förenar jag mig om det yrkande, som Herr Rosensvärd framställt, dock med det tillägg, som flere talare före mig påyrkat, eller att man bör anhålla om ett försvar, *hufvudsakligen* fotadt på de nu framlagda grunderna. Jag anser mig kunna göra detta; ty detta yrkande är så elastiskt, att nästan hvad helst man önskar kan komma fram ur det samma. Man kan derigenom äfven komma till det resultat jag äsyftar, hvilket troligen är öfverensstämmande med det beslut som kommer att fattas i Andra Kammaren. Jag får således instämna i Herr Rosensvärds förslag med det nämnda tillägget.

Grefve Lagerberg: Till en början ber jag att få nämna, att jag tillhör deras antal, som ansett, att frågorna om grundskatternas aflyftande och antagande af en ny härordning borde sammanlänkas, enär ju indelningsverket sjelft är att anse såsom en af de tyngsta grundskatterna, och att man derfor bör betrakta frågan i dess helhet, det naturligaste tillvägagäendet vore att med frågan om grundskatternas aflösning eller afskrifning äfven förena den om indelningsverkets bibehållande eller icke. En sådan uppfattning af frågan synes

mig vara af förhållandena själfnånt gifven vid handen, och jag inser derför icke, hvarför det skall anses leda till något köpslageri.

Hvad själfva det nu föreliggande ämnet beträffar, så lär det väl för närvarande icke kunna blifva fråga om annat än framställande af ett önskningsmål. Frågan har från början af denna riksdag och ända till datum kommit i ett så olyckligt skede, att man nu tvingas stanna vid att aflåta ytterligare en underdånig skrifvelse. Då jag varit medlem i den komité, som utarbetat det förslag, hvilket nu nästan oförändradt framkommit till Riksdagen, är det naturligt, att jag för min del är beredd att på det varmaste och kraftigaste understödja det-samma. En mängd af de anmärkningar, som här blifvit framställda deremot, hafva af personer, som dertill ega större förmåga än jag, blifvit på ett tillfredsställande sätt besvarade; och jag vill derför ej trötta Kammaren med att upprepa hvad som tillförene är sagdt. Vissa inkast hafva dock blifvit gjorda, hvilka ännu ej blifvit upptagna, och bland dessa torde det vigtigaste vara det af Herr C. Ekman framställda förslaget om uttagande af ett begränsadt antal värnpligtige, på sätt i Herr Ekman's reservation finnes antydt. Det är ju gifvet, att hvad man bland annat har att sträfva till vid genomförandet af ett försvarsväsende, bygd på allmän värnpligt, det är att man jemnt och nått får det antal folk man behöfver, så väl för själfva armén som för depoterna, och öfver dem, så att de befinna sig i ett dugligt och slagfärdigt skick. Allt hvad som sträcker sig öfver det behöfliga måttet, både hvad antal och öfning beträffar, kan ju sägas vara öfverflödigt; och efter dessa grundsatser förfara i allmänhet de stora stater, som antagit den allmänna värnpligten. Det är naturligtvis icke någon konst att uträkna, huru stort antal värnpligtige i vårt land behöfvas, för att fylla de taktiska afdelningar, som i Kongl. Maj:ts förslag blifvit angifna, och bara uttaga detta antal och släppa de öfrige. En dylik uträkning visar att armén nära nog behöfver det antal värnpligtige som i hvarje årsklass är att tillgå, om armén skall vid mobilisering uppgå till den styrka som anses behöfvas för landets försvar. Då nu grundsatsen redan är införd och nationen vant sig vid densamma, att alla äro skyldiga att öfvas; då nationen vidare, efter min uppfattning utan skäl, men dock på grunder, som måste respekteras, hyser en viss ovilja mot antagande af lottning; då vi slutligen ega en folkstock, hvilken, på sätt af Kongl. Maj:ts förslag framgår, lemmar just det antal värnpligtige, som för afdelningarnes fyllande vid mobilisering erfordras, hvad är då naturligare, än att vi för den nya organisationens genomförande utan förbehåll proklamera just den grundsats, hvars riktighet vi förut erkänt, eller att alla, utan åtskilnad, böra öfvas till landets försvar? Dermed få vi också in i försvararnes leder det element, som just den allmänna värnpligten sträfvar att dit insätta, nemligen intelligensen, de bildade klassernas söner; den rike får stå vid sidan af den fattige. Detta synes mig vara en stor fördel, väl värd att taga vara på, och alldeles icke någon olägenhet. — Om jag nu vänder mig till den ekonomiska sidan af saken, så kan dervid göras den invändningen, att man genom den nämnda grundsatsens stränga genomförande möjligen kan nu få ett par tusen man för mycket att öfva, och då befolkningen med tiden ökas, så kan jag slutligen få en

Landförsvarrets ordnande.

(Forts.)

Landförsvar-
rets ordnande.
(Ports.)

större armé än som anses behöflig? Härpå svarar jag, att intet hinder oss, att gå till väga på samma sätt som i Danmark, der man antog en ny armélag, grundad på allmän värnpligt; man gjorde nemligen det förbehåll, att en revision af lagen efter, jag tror fem år, skulle företagas? En sådan skedde också i fjol. Vi kunna ju förfara på samma sätt och då taga i betraktande dessa förhållanden. För min del synes det mig vara en lycka, att vår folkmängd just är så stor att vi kunna gå till väga på sätt Kongl. Maj:t föreslagit. — En annan, af samma talare gjord, invändning gick derpå ut, att det antal värnpligtige, som komme att inkadreras, kunde det ena året blifva betydligt större än det andra, och att det skulle förorsaka stora kostnader för de byggnader, som till följd deraf skulle behöfva anläggas. Detta är visserligen riktigt; men för det första får jag fråga, om, då byggnader i alla händelser skola anläggas, det kan vara skäl att genast göra dem så små, att det icke finnes tillräckligt utrymme för en ringa tillökning af manskap. För det andra ber jag få fästa uppmärksamheten på, att den siffra, som den ärade reservanten uppställt, ganska obetydligt skiljer sig från den af Kongl. Maj:t föreslagna. Reservanten vill, att 12,000 skola uttagas, för att undergå den längre öfningen, och 9,000 värfvas. Enligt Kongl. Maj:ts förslag är första årsklassen värnpligtige beräknad till omkring 20,000 man, hvartill komma de 4,564 eliterne. Beräknar jag nu, att alltid några procent af den truppmassa, som skulle vara i tjenst, äro sjuka, så blifver skillnaden mellan Kongl. Maj:ts förslag och reservantens ej synnerligen stor; och då torde man finna, att de byggnader, som Kongl. Maj:t föreslagit, just ej kunna göras mindre, äfven om man ville antaga reservantens förslag.

Äfven åtskilliga andra mindre anmärkningar har jag här antecknat till besvarande. Jag skall dock ej längre upptaga Kammarens tid, utan får inskränka mig till att yrka bifall till det af Herr Rosensvärd framställda förslaget.

Herr Abelin: För flertalet af Kammarens ledamöter torde det vara väl bekant att jag, hvarhelst jag varit kallad att uttala min mening öfver lämpligaste sättet att ordna vårt försvar, förfäktat den åsigten att en utveckling af detsamma borde ske på den gamla, redan befintliga grunden. Jag har gjort detta, icke derföre att jag, på sätt jag vid flera tillfällen förklarar, i den organisation, som genom en sådan utveckling skulle kunna vinnas, sett den bästa af organisationer eller en organisation med öfvervägande militära fördelar, utan derföre att en sådan syntes mig bäst lämpa sig för våra förhållanden; att den kunde med minsta kostnad och minsta personliga uppoffringar till försvarlig fasthet genomföras, samt att vi, på den vägen, under utförande af organisationsarbetet, kunde se oss steg för steg tillväxa i styrka — en omständighet, som, åtminstone under tider af politisk oro, icke saknar sin betydelse — i stället för att, såsom vid öfvergång till ett helt, nytt system annars vore oundvikligt, se oss under öfvergången blifva svagare. Till denna min uppfattning, om de reela fördelarne af en organisation på den gamla grunden, slöt sig den föreställningen hos mig, att svenska folket ännu icke vore mottagligt för och sålunda icke

heller villigt att underkasta sig uppoffringar för ett rent, följdriktigt genomfördt värnpligtsystem — det enda som, enligt mitt förmenande, kunde sättas i stället för det gamla — och att man derföre icke borde i ändlösa strider om antagande af ett sådant system förspilla eller lemna oordnad det försvar, man egde, eller, hvad värre vore, försumma att tillväxa uti styrka. Härtill kommer, att jag ansett att en mera genougripande reform af det nu varande systemet, innefattande en väsendtlig utveckling af detsamma, skulle beredt oss en lämplig hvilopunkt, derifrån vi, utan oro, kunnat se tiden an och, utan våldsamma slitningar, efter sig företeende omständigheter och behof, bestämma oss för den ena eller andra vägen, antingen en fortsatt utveckling på den gamla grunden eller en öfvergång till ett rent värnpligtsystem, om hvars lämplighet och begärlighet vi under sådana förhållanden varit bättre i tillfälle att döma än nu.

Emellertid kom 1873 års skrifvelse och bröt stafven öfver dessa åsikter, hvilka i och med denna skrifvelses acceptering af regeringen måste anses öfvergifna. Huru smärtsamt än detta kunde vara, stod dock alltid för mig, såsom högsta och oeftergifliga målet, för hvars ernående den enskilda meningen måste vika, att i min mån söka verka för ett fosterlandet betryggande försvar. Den, efter den gamla grundens öfvergifvande, enda återstående, den rena värnpligtens grund hade i mina ögon öfvervägande militära fördelar. De ständiga ropen och fordringarne, från Riksdagens sida, på ett betryggande försvar på sådan grund, hvilka jag icke hade någon rätt antaga hafva tillkommit utan pröfning och utan att de ropande gjort sig klart de uppoffringar ett betryggande försvar på denna grunden medförde, måste ju komma mig att tro icke blott på offervilligheten hos svenska folket, utan äfven på dess förmåga att bära den tunga, som med den eftersträfvade organisationen vore oskiljaktigt förbunden. För mig återstod då endast att betrakta frågan från fackmannens synpunkt, och är det ur denna jag gifver företräde åt Kongl. Maj:ts på komiterades utlåtaende grundade förslag, i hvilket jag till alla delar instämmer med undantag af de punkter, som i min reservation till komiterades utlåtaende finnas angifna.

Förhandlingarne inom det Särskilda Utskottet och deras resultat hafva visserligen gifvit mig ett ytterligare stöd för den uppfattning, som vägledt mina föregående åtgöranden i denna fråga, men huru skiljaktiga Utskottets åsikter varit från mina i fråga om indelningsverkets lämplighet såsom en af grundvalarne för vårt försvar, har jag likväl icke blifvit rubbad i min öfvertygelse derom, att ett stam-system, i den bemärkelse att stamtruppen skall utgöra en väsendtlig stödjande del för försvaret, är hardt när en omöjlighet utan på grunden af indelningsverket, ej heller derom att den väg, jag sökt beträda, varit den rätta. Men härom är nu icke fråga, och då intet annat återstår än att i den blifvande organisationen söka en fullständig tillämpning af den allmänna värnpligtens idé, och Kongl. Maj:ts förslag, hvilket utgör en följdriktig tillämpning af denna idé, icke afser större öfning för de värnpligtige än som för ändamålet är oundgängligt, samt klart och tydligt ådagalägger att alla de krafter, hvilka äro föreslagna till öfning, nödvändigt behöfva tagas i anspråk för att med erforder-

*Landförsvar-
rets ordnande.*

(Forts.)

liga ersättningstrupper uppbirga vår försvarsstyrka under vapen till den storlek alla, som officiellt yttrat sig i ämnet, ansett för ett betydande försvar erforderligt, så är det naturligt, att jag, sedan den gamla grunden blifvit mig undanryckt, icke kan tveka att sluta mig till Kongl. Maj:ts förslag, åt hvilket jag är beredd att gifva min röst, äfven om icke min, vid i särskilda punkter uttryckta, afvikande mening skulle vinna erkännande.

Går jag nu till de förslag, som inom Utskottet blifvit framställda, så har jag icke kunnat åt något af dessa skänka mitt bifall. Man sparar i dessa förslag en sträfvan att icke stöta emot den af Riksdagen alltifrån 1847 till 1873 hyllade, men numera öfvergifna grundsatsen att armén borde bestå af stam och beväring; men man har icke i något af förslagen i tillämpningen lyckats frigöra sig från denna grundsats. Jag har i min reservation framhallit, att jag anser en god stamtrupp icke, utan öfverdrifna kostnader eller stora orättvisor, kunna till erforderlig styrka bildas annorledes än genom indelningsverket, liksom jag nyss erinrat, att ett stamsystem vore hardt nära en omöjlighet utan på grunden af indelningsverket. Man skall, hvad beträffar de öfverdrifna kostnaderna, säga mig, och har också sagt, att en stamsoldat bör efter det nya systemet kunna erhållas lika billigt, som en soldat vid indelta armén, då i betraktande tages de fördelar af undervisning m. m., hvaraf den förre skulle komma i åtnjutande. Men det är likväl att bemärka, att då den indelte soldaten ingår i tjensten med rätt eller åtminstone en gifven utsigt att kunna större delen af året egna sin tid åt eget förvärf, att under denna tid vara i sitt handlingsätt fullkomligt fri och slutligen att för mannaåren ega ett stadigt eget hem, så skulle den andre åter få inträda i ett garnisonslif på ett eller flera år, der han icke hade tillfälle att egna sig åt annat än den militära tjensten och saknade all frihet i sitt euskiida handlingsätt. Den man, hvars arbete är något värdt och som har lust för arbete, låter icke under sådana vilkor, äfven för den höga soldatlönen af 200 kronor, locka sig att taga anställning, i synnerhet i en tid då han, med frihet att bestämma äfven sin arbetskraft, med lätthet kan på en eller två månader förtjena samma summa. Detta har man ock tyckts inse, och tillgripit lottning såsom den yttersta utvägen att anskaffa den nödiga stamtruppen; men man faller då på de af mig antydda stora orättvisorna. Der, såsom i Kongl. Maj:ts förslag, det med rätt eller orätt så fruktade kasernlifvet är detsamma och lika för alla, betyder det föga om lotten får afgöra huruvida vistelsen i kasernen skall fortvara några månader mer eller mindre; men att, under det den ene på endast tre månader, fördelade på trenne år, och förlagd i läger fullgör sin värnpligt, den andre skulle genom lotten uttagas för att tillbringa ett eller flere år i detta kasernlif, med skyldighet att inträda i yrkessoldatens alla åligganden, det skulle i allmänna föreställningsättet framstå såsom en så stor orättvisa, att jag antager, det Riksdagen skall betänka sig mer än en gång innan den pålägger folket en sådan motbjudande nödvändighet. Skulle det dock gå derhän, är jag för min del öfvertygad att beslutet derom snart skulle åtföljas af beslut om friköpning och rätt att sätta annan karl i sitt ställe, och, sker åter detta, då kommer vår nye stamsoldat icke, såsom man väntat

och hoppats, att blifva en representant af välståndet, bildningen eller fliten, utan jag befarar en representant af deras motsatser. Det är i betraktande af detta med mera annat jag kommit till den uppfattningen, att ett stamsystem, som icke är grundadt på indelningsverket, är hardt när en omöjlighet. Hvad i öfrigt kan vara att säga emot Utskottets förslag, vill jag nu lemna å sido, och gör det så mycket hellre, som detta blifvit fullständigt utredt af Herr Rosensvärd, i hvars reservation jag i allo instämmer, lika väl som i de af honom under debatten derutinnan uttalade åsigtter.

Det inom Utskottet framställda förslag, hvilket så väl i principiellt hänseende som i öfrigt mest närmar sig Kongl. Maj:ts förslag, Herr Ekman's och Friherre Stjernblads, kan jag icke heller gilla. Till en början möter äfven der den, enligt mitt förmenande, i nyss berörda form orättvisa och vådliga lottningen. I saknad dessutom inom ledet af de moraliska krafter, som en stark, längre tid tjenande stam af fullnogne män skänker, inrymmer den af benäde Herrar reservanter föreslagna organisation alltför få fullständigt öfvade värnpligtige, för att ernå nödig fasthet. Innan jag lemnar denna reservation, kan jag icke underlåta att påpeka ett yttrande deri, som, derest det hade grund i verkligheten, skulle vara ett slående bevis för olämpligheten af Kongl. Maj:ts förslag. Det heter nemligen der, på tal om detta förslag, att »allas lika öfning måste, derest förslaget antages, komma att medföra nästan öfverstigliga svårigheter, genom ärliga och på förhand oberäkneliga växlingar i styrka hos de afdelningar, som på hvarje särskild ort skulle under längre tid öfvas». Det är likväl att märka, att de särskilda regementenas årskontingenter komme att indragas till den depôt, der regementet hade hela sitt förråd af vapen och beklädnads-persedlar m. m., och det vore verkligen illa bestämt, om denna depôt icke utan svårighet skulle med erforderlig utrustning kunna förse den kontingent, större eller mindre, som der intoges till öfning. Likaledes kan jag icke tro, att kasern- och inventariipersedlar blefve så på siffran tillmätta, att det icke inom depöterna kunde låta sig göras, att äfven med dylik utredning, förse de 50 till 100 man mer eller mindre, som der skulle erhålla sin öfning. Men det finnes i allt fall ett sätt att afhjelpa dessa svårigheter, der sådana yppades, ett sätt, som äfven inom komitén blifvit såsom lämpligt framhållet, nemligen att inom de särskilda arméfördelningarne utjemna kontingenternas styrka, då växlingen af styrkan inom de olika utskrifningsområdena hade intet att betyda. Tänker man sig åter, att svårigheter skulle inträffa vid mobilisering eller samöfning af flera klasser, bör man erinra sig att, då klasserna är från år vexla i styrka inom hvart och ett af de särskilda områdena, ett sammansläående af flera klasser måste föra till en ungefärlig likhet mellan bataljoner och regementen af olika områden. Härtill kommer dessutom att, om man skulle i bestämmande af kontingentens styrka nedgå till en sådan siffra, att alla växlingar deri omöjliggjordes, finge man gå ned så lågt, att det antal försvarare icke erhöles, som vore behöfligt.

Då jag önskar att ännu tillägga ett par ord och dessa röra in-delningsverket, ber jag få förklara att detta icke sker för att uttala något försvar för den ena eller andra organisationen på denna grund;

*Landförsvar-
rets ordnande.*
(Forts.)

Landförsvar-
rets ordnande.
(Forts.)

men det torde vara lätt förklarligt eller åtminstone förlatligt om jag, såsom målsman för en icke oväsentlig del af den indelta armén, upptager till besvarande yttranden, hvilka, om de än icke blifvit här uttalade i afsigt att förklara, dock affattats och återgifvits såsom ojäfaktiga bevis derpå att den indelta truppen liksom hela institutionen äro hvar i sitt slag olämpliga och, så att säga, i saknad af all styrka och hållbarhet inom sig. Man har inom denna Kammare ett par särskilda gånger, jemfört den indelta soldaten med en samhällsklass, hvilken man ej gerna tillerkänner några militära egenskaper; det har äfven yttrats att den indelta soldaten visserligen vore skyldig underkasta sig vapenöfningar och krigstjänst, men endast med vilkor att Kongl. Maj:t och Kronan försäge honom med underhåll, beklädnad, vapen och befäl, samt vidare att indelningsverket var något helt annat år 1809, då det egde en själfständig finansiell betydelse. Till en början ber jag att få på det bestämdaste protestera mot hvarje antydning om bristande militära egenskaper hos den indelte soldaten. Det torde utan öfverdrift kunna sägas, att han, med samma goda egenskaper i öfrigt, som tillföre, aldrig stätt högre i utveckling än i detta nu. Vål kan det vara att motse, att ständiga påverkningar samt tidt och ofta utkastade förkleuliga yttranden om den indelta armén kan komma den goda andan inom densamma att gå tillbaka; men visst är, att derhän skall denna armé aldrig falla, att den sjunker ned till en oordnad och om sina pligter okunnig hop, hvars djupa leder icke ens förtjena namnet af soldater. Yttrandet att soldaten, endast med vilkor att Kronan försäge honom med vapen och underhåll m. m., kan göra sina möten, måste anses såsom förhastadt; ty det kan icke vara obekant, att, åtminstone vid rusthållsregementena, soldatens beväpning och beklädnad m. m. fortfarande är en rusthållaren aliggande skyldighet; ja! man kan äfven säga, att själfva underhållet, om det icke hvilat direkt på rusthållaren, hvilat det dock på sätt och vis öfver honom; ty då mötes-passevolansen efterskänktes, skedde det med det vilkor, såsom det heter i kungörelsen af den 24 Maj 1841, att »derest Rikets Ständer, vid en blifvande Riksdag, skulle borttaga det nu bestämda mötesanslaget eller det samma nedsätta under det vid nu påstående Riksdag bestämda belopp, WI då skola vara oförhindrade att, i stället för samma anslag, fordra uppfyllandet af de skyldigheter, som, i afseende å manskapets transporterande till och från samt underhåll vid möten m. m., enligt indelningsverk och knektekontrakt jemte öfriga gällande författningar vederbörande åligger». Denna bestämmelse i afseende på soldatens underhåll gäller äfven rotehållarne, på hvilka dessutom i sista hand hvilat ansvaret för soldatens beklädnad, enär, såsom det heter i Kongl. kungörelsen den 23 Mars 1858, den rotehållaren genom eftergift af beklädnadsbidraget beredda lindring i roteeringsbesväret »kommer att fortfara endast så länge ett, det upphörda beklädnadsbidraget från rotehållarne motsvarande statsanslag af Rikets Ständer anvisas, eller, om detta anslag, i följd af inträffande stegring af prisen på beklädnadsförmödenheter, skulle befinnas otillräckligt, nödigt anslag för beklädnadens anskaffning och underhåll af Rikets Ständer tillbakahålles.» Det kan också sägas, att för icke längre tid tillbaka än den 7 Mars detta år, eller innan Riksdagen fattade sitt beslut

om öfverlemnande utan alla vilkor af de indelta lönetillgångarne till statsverket, den indelta armén äfven kunde med egna tillgångar bereda sig betäl. Det är nemligen bekant, att de till betälets aflönande anslagna *indelta* tillgångar lemnade en ärlig afkastning af icke mindre än cirka 3,100,000 kronor. Behofvet, enligt den nya staten, utgjorde i jemna tusental 4,085,090 kronor, och bristen, under förutsättning af att denna stat genast tillämpades, var således omkring 989,000 kronor. Emellertid tillhörde, af dessa arméns tillgångar, något mer än 2 $\frac{1}{2}$ million kronor sådana inkomster, som äro i ett ständigt stigande. Detta var nemligen förhållandet icke blott med afkastningen af boställena, utan äfven med de efter markegång utgående indelta räntorna, och då nu afkastningen ensamt af boställena visat sig stiga under loppet af något öfver 6 år med mera än en half million, är det antagligt att, da en stor del boställen ännu återstå att utarrendera på längre tid, den indelta armén redan vid den första utarrenderingen af dessa boställen skulle blifvit i tillfälle att disponera nära nog tillräckliga medel för att, utan tillskott af statsverket, i enlighet med nya staten, aflöna sitt befäl. Det visar sig således, att den ekonomiska betydelse, indelningsverket egde 1809, den egde det i sjelfva verket ännu i början af det år som är, såsom ock att ännu mycket utaf institutionen återstår att vårda. Det är för visso egentligen vid denna riksdag, som indelningsverkets ekonomiska sjelfständighet blifvit rubbad. Emellertid är det att önska, att samma Riksdag, som i så väsendtlig mån bidragit att lossa fogarne i den gamla institutionen, skall i dess ställe sätta något annat fullgodt.

Hvad särskildt beträffar de ofta upprepade förklenliga yttrandena om den indelta soldaten, vill jag blott hafva förklarat, att jag anser honom vara en i allo god soldat i ordets vackraste bemärkelse, i besittning icke blott af nödig militärisk färdighet, utan ock af de gamla svenska egenskaperna, mandom, trofasthet och pligtkänsla.

Den vidare öfverläggningen uppskjöts härefter till nästa sammanträde.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, att främst bland mälen å föredragningslistan till nästkommande sammanträde skulle uppföras, de i dag för första gången bordlagda Utskotts-betänkanden, att Stats-Utskottets utlåtande N:o 83 och Särskilda Utskottets utlåtande N:o 3 skulle å samma lista införas näst efter Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2, samt att nederst å listan skulle upptagas Lag-Utskottets utlåtanden N:is 21—26; hvilket bifölls.

Kammaren åtskildes kl. 11 e. m.

In fidem
O. Brakel.